

В.Д. Борщовецька

В.Д. Ігнатенко

**Основи
методики навчання іноземних мов і
культур
у загальноосвітніх навчальних закладах**

Навчально-методичний посібник

В.Д. Борщовецька

В.Д. Ігнатенко

**Основи
методики навчання іноземних мов і
культур
у загальноосвітніх навчальних закладах**

Навчально-методичний посібник

Рекомендовано

Вченою радою

Білоцерківського національного аграрного університету

як навчально-методичний посібник для студентів

вищих навчальних закладів

Біла Церква

2018

УДК 37.091.33: 81'243 (075)
Б 83

Автори: **Борщовецька В.Д.**, канд. пед. наук; **Ігнатенко В.Д.**, канд. пед. наук

Борщовецька В.Д., Ігнатенко В.Д. Основи методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посіб. / В.Д. Борщовецька, В.Д. Ігнатенко. - Біла Церква: БНАУ, 2018. -122 с.

Рекомендовано Вченою радою Білоцерківського національного аграрного університету як навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів

(Протокол № 1 від 20.02.2018 р.)

Матеріал посібника містить опис навчальної дисципліни, її мету і зміст, контент змістових модулів, критерії оцінювання навчальних досягнень студентів, структуру навчальної дисципліни, конспекти лекцій до змістових модулів, тематику семінарів, завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, зразок модульної контрольної роботи, питання до заліку.

До посібника включені додатки, що містять таблиці, рисунки і схеми, які додатково розкривають та ілюструють окремі питання методики навчання іноземних мов і культур.

Призначається для студентів ЗВО, викладачів та всіх, хто цікавиться основами методики навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах.

Рецензенти:

Черниш Валентина Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
кафедри методики навчання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних технологій
Київського національного лінгвістичного університету

Микитенко Наталія Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

© В.Д. Борщовецька, 2018

© В.Д. Ігнатенко, 2018

ЗМІСТ

1. Передмова.....	
2. Опис навчальної дисципліни.....	
2.1. Мета і зміст дисципліни.....	
2.2. Контент змістових модулів дисципліни.....	
2.3. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів	
2.4. Структура навчальної дисципліни	
3. Конспекти лекцій до змістового модуля 1.....	
4. Конспекти лекцій до змістового модуля 2.....	
5. Семінари.....	
6. Самостійна робота студентів.....	
7. Індивідуальна робота	
8. Зразок модульної контрольної роботи	
9. Питання до заліку.....	
10. Термінологічний словник.....	
11. Список використаних джерел.....	
12. Додатки.....	

Перелік умовних скорочень

А – аудіювання	ЛН – лексична навичка
Г – говоріння	ЛО – лексична одиниця
ГК – граматична компетентність	ЛСК – лінгвосоціокультурна компетентність
ГН – граматична навичка	МД – мовленнєва діяльність
ГС – граматична структура	МК – мовна компетентність
ДЄ – діалогічна єдність	НМК – навчально-методичний комплекс
ДП – довготривала пам'ять	Н-СТК – навчально-стратегічна компетентність
ЗЄР – Загальноєвропейські рекомендації	П – письмо
ЗМ – зразок мовлення	ПД / Med – переклад / mediation
ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад	ПФЄ – понадфразова єдність
ІКК – іншомовна комунікативна компетентність	РМ – рідна мова
ІМ – іноземна мова	СР – самостійна робота
ІМіК – іноземних мов і культур	ФГ – фонограма
К – компетентність	ФК – фонетична компетентність
КН – комунікативний намір	Ч – читання
ЛК – лексична компетентність	

ПЕРЕДМОВА

В умовах розширення міжкультурної комунікації в усіх галузях життєдіяльності людини зростає соціальне замовлення суспільства на якісну професійно-методичну підготовку вчителя іноземної мови. Водночас у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти наголошується на необхідності інтенсифікації процесу вивчення та навчання іноземної мови в інтересах зростання мобільності, ефективного міжнародного спілкування та кращого доступу до інформації. У зв'язку з цим значно зростає роль вчителя іноземної мови і збільшується його відповідальність перед обличчям майбутнього суспільства.

Сучасний вчитель іноземної мови має бути готовим відповідати тим викликам, перед якими його поставив час змін у системі освіти у світі та в Україні, зокрема. Сучасний вчитель – це не просто той, хто вчить іноземній мові, а той хто є медіатором у світі нової іноземної культури, ініціатором розвитку вторинної мовної особистості в контексті абсолютного нового широкого світогляду студентів, це, перш за все, партнер, який має стерти межі суб'єкт-об'єктного споживацького навчального середовища і бути готовим разом зі своїми учнями відкривати межі нового у процесі пізнання нових іншомовних реалій.

У цій праці здійснена спроба викласти основи загальної методики навчання іноземних мов у ЗНЗ у вигляді конспектів лекцій, які необхідні молодим студентам, майбутнім вчителям, для розуміння принципів навчання іноземної мови та для відповіді на ключові теоретичні питання, які висуває практика навчання. У роботі над посібником були використані матеріали з методики як теоретичного, так і практичного характеру для забезпечення повноцінної роботи студентів з дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна / заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Вибіркова
Модулів – 2	Спеціальність 035 Філологія	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		4-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр 7-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 (1-лекція; 1-семінар) самостійної роботи студента – 4,3	Освітній рівень «бакалавр»	14год.
		семінарські
		14 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		62 год.
	Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): для денної форми навчання – 30/70.

Мета і зміст дисципліни

Сучасні реформаційні процеси в системі освіти вимагають від майбутнього вчителя іноземної мови високого рівня професійної підготовки, формування його професійно-комунікативної та професійно-методичної компетентності відповідно до сучасних інноваційних підходів до навчання іноземної мови.

Метою навчання дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ» є формування необхідного рівня методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови як сукупності спеціальних теоретичних знань і вмінь їх **практичного** використання для успішного здійснення ним навчально-виховної діяльності в класі та за його межами з предмету «Іноземна мова», а саме організація навчання усіх видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови в ЗНЗ.

Зміст і структура запропонованої програми побудовані згідно з Програмою з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл I-III ступенів навчання, Державного стандарту та Рекомендацій ради Європи з питань мовної освіти (див. Додаток А).

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культуру ЗНЗ є:

- ознайомлення студентів з методологічним апаратом методики навчання іноземної мови як науки на сучасному стані;
- ознайомлення студентів із сучасними методичними технологіями, засобами та організаційними формами навчання іноземної мови у початковій, основній та старій школі, розглянувши особливості та специфіку навчання різних видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови на різних етапах навчання;

- формування у студентів методичного світогляду з використанням технологій критичного та креативного мислення, готовність до самостійного пошуку та постійного вдосконалення набутих знань і вмінь.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати** : (див. Додаток В)

- рекомендації Ради Європи з питань мовної освіти для організації навчального процесу з іноземної мови (див. Додаток Б);
- програми і державний стандарт вивчення іноземної мови;
- психологічні вікові особливості учнів;

вміти :

- планувати уроки з іноземної мови та тематичні блоки;
- володіти інноваційними технологіями навчання іноземних мов;
- організовувати позакласну роботу з іноземної мови;
- організовувати контроль та оцінювати вміння володіння іноземною мовою.

2 години – залік.

Контент змістових модулів дисципліни

Курс дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ» складається з **2 змістових модулів**.

Завданням модуля 1 «**Загальні питання методики навчання ІМ та формування мовної компетентності учнів ЗНЗ**» є ознайомлення студентів з поняттям про об'єкт методики навчання іноземних мов та її місце в системі наук; основні методичні поняття, їхні характеристики; а також формування іншомовної фонологічної, граматичної та лексичної компетентностей.

В межах модулю 1 студенти ознайомляться з наступним теоретичним матеріалом:

- методи навчання іноземних мов (ретроспективний і сучасний аналіз теорії та практики навчання ІМ у вітчизняній та зарубіжній методиці);
- роль курсу методики навчання ІМ у системі професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ у ЗНЗ; зв'язок методики з педагогікою, психологією, лінгвістикою, психолінгвістикою, психофізіологією;
- методи, принципи, засоби навчання;
- формування мовних компетентностей (фонологічної, граматичної та лексичної).

У межах модуля 1 студенти повинні **вміти**:

- розкривати та аналізувати основні характеристики методики як науки (предмет методики, його специфіку, понятійно-категорійний апарат, основні методи дослідження);
- опрацьовувати наукові джерела з теорії методики з метою глибокого осмислення методики як науки та основних напрямів її розвитку; аналізувати структуру та зміст програми з іноземної мови для ЗНЗ різних типів;
- аналізувати структуру і компоненти навчально-методичних комплексів та методичних концепцій, які покладені в їх основу; орієнтуватися в кінцевих і

проміжних вимогах програми щодо динаміки формування в учнів різних класів іншомовної комунікативної компетентності;

- співвідносити кінцеві цілі навчання і вимоги програми з конкретними умовами навчання в різних класах;
- аналізувати вправи, які пропонуються в навчально-методичному комплексі, визначати їх цілі та режими виконання.
- аналізувати навчальний матеріал (програми, граматичний мінімум для ЗНЗ) і способи його організації в підручнику залежно від виду мовленнєвої діяльності); визначати та розподіляти граматичний матеріал за рівнем методичних труднощів його засвоєння;
- визначати цілі, завдання і специфіку змісту навчання граматики в ЗНЗ;
- визначати можливості лексичного наповнення нової граматичної структури з урахуванням засвоєного словника; аналізувати засоби наочності при введенні та активізації нової граматичної структури;
- аналізувати граматичні вправи в підручниках; визначати їх цілі і режими виконання;
- аналізувати лексичний мінімум для ЗНЗ і способи його організації в підручниках;
- класифікувати лексичні одиниці за рівнем методичних труднощів їх засвоєння;
- визначати цілі та специфіку змісту навчання на кожному етапі формування лексичної навички;
- виявляти можливості використання нової лексики в типових граматичних структурах з урахуванням засвоєного граматичного матеріалу;
- аналізувати прийоми і способи семантизації нових лексичних одиниць з урахуванням методичних труднощів їх засвоєння; аналізувати лексичні

- вправи в підручниках, визначати їх цілі і режими виконання; при необхідності спрощувати або ускладнювати способи їх виконання;
- аналізувати фонетичний матеріал навчально-методичних комплексів; визначати об'єкти навчання вимови;
- прогнозувати можливі труднощі засвоєння матеріалу з урахуванням рівня мовленнєвої підготовки учнів;
- аналізувати фонетичні вправи, що пропонуються в підручнику, визначати їх цілі та режими виконання.

Метою і завданням **модуля 2 «Формування іншомовної мовленнєвої компетентності та організація процесу навчання ІМ у ЗНЗ»** є формування іншомовної компетентності у читанні, А, говорінні та письмі, а також основи планування уроків.

У межах даного змістовного модуля студенти мають **вміти:**

- розуміти кінцеві та проміжні вимоги програми щодо динаміки розвитку в школярів різних класів мовленнєвого вміння А; аналізувати і критично оцінювати навчальний матеріал з урахуванням можливих труднощів його сприймання на слух; добирати чи адаптувати аудіотексти з урахуванням рівня підготовки учнів згідно з цілями їх використання;

- аналізувати мовний і мовленнєвий матеріал для Чз метою вивчення в ньому головних об'єктів навчання; прогнозувати можливі труднощі сприймання матеріалу учнями конкретного класу; аналізувати зміст навчальних текстів з точки зору їх освітніх і виховних можливостей;

- вимірювати та оцінювати рівень сформованості навичок і вмінь читання;

- співвідносити кінцеві цілі навчання Чі вимоги програми з системою окремих спеціальних цілей навчання згідно з конкретними умовами формування навичок і вмінь Чна різних ступенях навчання;

- аналізувати графічний матеріал навчально-методичних комплексів; визначати можливі труднощі засвоєння графічної та орфографічної системи іноземної мови;

- аналізувати мовні та психологічні особливості діалогічного і монологічного мовлення;

- визначати сутність діалогічного й монологічного мовлення; виділяти та аналізувати мовні і психологічні труднощі оволодіння діалогічним та монологічним мовленням;

- аналізувати вправи для навчання Г, які подаються в підручнику;

- аналізувати і практично реалізовувати фрагменти уроку з навчання письма та писемного мовлення;

- визначати складність письмових вправ, їх цілі і функції в загальній системі вправ;

- планувати, організовувати і проводити урок.

Оцінювання оволодіння студентами власною методичною компетентністю відбувається у формі заліку в 7 семестрі. Поточною формою контролю є тестування знань, навичок й умінь студентів та написання МКР.

Критерії оцінювання в рамках дисципліни

Критеріями оцінювання є універсальна базова система, складена з урахуванням Рекомендацій Ради Європи (100 бальна система оцінювання).

0-59 балів	«незадовільно»;
60-74 балів	«задовільно»;
75-89 балів	«добре»;
90-100 балів	«відмінно».

По завершенню дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ» студент має володіти наступними знаннями, навичками та вміннями, а саме:

- **знання** основних понять і категорій методики навчання ІМ у ЗНЗ, форм, видів і способів контролю й оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності, основних організаційних форм реалізації навчально-виховного процесу, основ планування навчально-виховного процесу.
- **навички** укладання планів конспектів фрагментів уроків.
- **уміння** визначати і аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання ІМ у ЗНЗ; аналізувати, обирати й ефективно використовувати вправи різних видів і типів; планувати, організовувати і проводити практичне заняття; використовувати інноваційні методи; контролювати і оцінювати рівень сформованості всіх складників іншомовної комунікативної компетентності.

Структура навчальної дисципліни та розподіл годин

Змістовий модуль	Кількість годин за видами роботи			
МОДУЛЬ 1 Загальні питання методики навчання ІМ та формування мовної компетентності учнів ЗНЗ	<i>Лекції</i>	<i>Семінари</i>	<i>Лабораторні</i>	<i>Самостійна робота</i>
	6	6	-	28
МОДУЛЬ 2 Формування мовленнєвої компетентності учнів та організація навчання ІМ у ЗНЗ	8	6	-	34
МКР				
Залік				

Розподіл годин за темами

Сем/ Мод	Назва теми	Лекції	Семинари	Самостійна робота	МКР
		-	-		
7 М 1	1. Методика навчання іноземної мови як наука.			6	
	2. Мета та зміст вивчення іноземної мови у ЗНЗ.	2	2	4	
	3. Принципи та методи вивчення ІМ.			2	
	4. Навчальні засоби і матеріали у вивченні іноземних мов у ЗНЗ.			2	
	5. Формування фонологічної компетентності учнів ЗНЗ.	1	2	4	
	6. Формування граматичної компетентності учнів ЗНЗ.	1		4	
	7. Формування лексичної компетентності учнів ЗНЗ.	2	2	4	
	Модуль 1, всього	6	6	26	2
7 М2	8. Формування компетентності учнів в А.	2	2	4	
	10. Формування компетентності учнів у говорінні.	2	2	4	
	11. Формування компетентності учнів у письмі.	2	2	2	

	12. Формування компетентності учнів у читанні.	2		4	
	13. Планування та організація процесу навчання іноземної мови у ЗНЗ.	-	4	4	
	Модуль 2, всього	8	8	36	2
	Всього	14	14	62	2

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мета та зміст вивчення іноземної мови у ЗНЗ	2
2	Формування фонологічної та граматичної компетентностей	2
3	Формування лексичної компетентності.	2
4	Навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності.	2
5	Навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності.	2
6	Планування та організація процесу навчання ІМ (1)	2
7.	Планування та організація процесу навчання ІМ (2)	2
	Всього	14

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення цілей та змісту навчання іноземної мови (Державний стандарт, Рекомендації Ради Європи)	4
2	Вивчення НМК з англійської мови українських авторів.	3
3	Вимоги програми з іноземної мови для початкової школи з характеристикою рівнів володіння іноземною мовою європейських рекомендацій А1 і А2.	3
4	Основні принципи вивчення іноземної мови	2
5	Характеристика завдань з формування мовленнєвої компетентності	4
6	Інноваційні технології вивчення іноземної мови в початковій школі.	4
7	Засоби мотивації до вивчення іноземної мови в початковій школі.	2
8	Типи наочності. Ефективність її використання в ЗНЗ.	2
9	Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи.	4
10	Характеристика рівня володіння іноземної мови основної школи В1 відповідно до вимог стандарту з іноземної мови і програми з іноземної мови.	2
11	Технології інтенсивного вивчення іноземної мови НМК для шкіл нового типу	2
12	Сутність когнітивного методу.	2
13	Поняття «ІКТ» у вітчизняній та зарубіжній методичній літературі.	2
14	Формування соціокультурної компетентності учнів ЗНЗ.	4
15	Використання автентичних аудіо-джерел для формування фонетичної компетентності учнів середньої школи.	4
16	Нові тенденції у розвитку комунікативної компетентності.	2
17	Характеристика вимог до уроку з іноземної мови.	2
18	Особлива роль вчителя іноземної мови в умовах сучасного полікультурного суспільства.	2
19	Загальнодидактичні принципи навчання і специфіка	4

	їх застосування у навчанні іноземних мов.	
20	Методи навчання іноземних мов.	4
21	Основні етапи формування монологічної компетентності.	2
22	Основні етапи формування діалогічної компетентності.	2
	Всього:	62

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
14	14	14	14	14	14	16	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Конспекти лекцій до змістового модуля 1

ЛЕКЦІЯ № 1

Загальнотеоретичні основи методики навчання ІМ і культур у ЗНЗ

План

1. Методика навчання ІМ і К як навчальна дисципліна, освітня технологія і наука. Зв'язок методики з іншими науками.
2. Цілі та зміст навчання ІМ і К у ЗНЗ.
3. Принципи та методи навчання ІМ і К.
4. Засоби навчання ІМ і К.

Ключові слова: методика, організація навчання, цілі навчання, зміст навчання, ІКК, принципи навчання, методи навчання, засоби навчання.

1. Методика навчання ІМ і культура як навчальна дисципліна, освітня технологія і наука.

В педагогічному плані слово “методика” найчастіше вживається у трьох значеннях:

- 1) “методика” як навчальна дисципліна;
- 2) “методика” як освітня технологія;
- 3) “методика” як педагогічна наука.

1.1. Методика навчання ІМ і К як навчальна дисципліна

До **основних завдань** теоретичного курсу “Методика навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах” відносяться наступні:

- показати головні компоненти теорії сучасного навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах і на цій основі навчити студентів використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;

- ознайомити студентів із сучасними тенденціями у навчанні ІМ і К як у нашій країні, так і за кордоном;
- розкрити суть складових частин і засобів сучасної методики як науки; спрямувати студентів на творчий пошук під час практичної діяльності у школі;
- сформувати у студентів під час практичних занять професійно-методичні вміння, необхідні для плідної роботи в галузі навчання ІМіК;
- залучити майбутніх учителів до опрацювання спеціальної науково-методичної літератури, що має стати джерелом постійної роботи над собою з метою удосконалення професійної компетентності.

1.2. Методика навчання ІМ і К як освітня технологія

Освітня технологія — це сукупність прийомів роботи вчителя та учнів, які використовуються для досягнення цілей навчання, вивчення мови і культури.

Виділяють наступні технології: інтерактивні; ігрові; комп'ютерні; тренінгові; пов'язані зі створенням мовного середовища; такі, що сприяють формуванню стратегій вивчення мови.

Розрізняють технології навчання (прийоми роботи, які забезпечують наукову організацію праці вчителя та учнів) і технології у навчанні (наприклад, використання технічних засобів навчання у навчальному процесі) (Щукин А. Н., 2007)

1.3. Методика навчання ІМ і К як наука

Методика як наука, з одного боку, має характеристики, притаманні будь-якій науці (теоретичний фундамент, експериментальну базу, робоче поле для перевірки науково обгрунтованих гіпотез), а з другого — специфічні об'єкти дослідження, що зумовлені як особливостями самого предмета, так і шляхами оволодіння ним (Пассов Е. И., 2010).

Методика як наука тісно пов'язана з концепцією навчального процесу, його основними компонентами, які й складають сукупність об'єктів вивчення та об'єктів дослідження. До основних **компонентів навчального процесу** відносяться: 1) навчаюча діяльність учителя; 2) навчальна діяльність учнів та 3) організація навчання.

Будь-який процес навчання — це процес сумісної діяльності вчителя та учнів. **Навчання** — це акт взаємодії того, хто навчає, з тим, кого навчають, з метою передачі одними і засвоєння іншими соціального досвіду. Обидві сторони — і вчитель, і учень — беруть активну участь у цій діяльності, але кожен по-своєму:

- учитель здійснює навчаючі дії, спрямовуючи навчальні дії учнів;
- учитель мотивує навчальну діяльність учнів, спонукає їх до навчання;
- учитель організує навчальні дії таким чином, щоб вони давали максимальний ефект; ця організація проходить на рівні дій кожного окремого учня;
- учитель дає учням матеріал для засвоєння та орієнтири для їх навчальної діяльності;
- учитель здійснює контроль за ефективністю засвоєння.

Під “**організацією**” в широкому розумінні цього терміна маються на увазі такі фактори: мета навчання, його зміст, методи і технології, а також засоби навчання.

Без тісної взаємодії усіх трьох компонентів навчальний процес не може бути ефективним, а в окремих випадках стає і неможливим.

Отже, методика навчання іноземних мов і культур — це наука, яка вивчає цілі, зміст, методи і засоби навчання, а також способи учіння й

виховання на матеріалі відповідної іноземної мови і культури.

У методиці навчання ІМіК виділяють дві функціонально різні методики: загальну і спеціальну. **Загальна методика** займається вивченням закономірностей та особливостей процесу навчання будь-якої ІМ у будь-якому типі навчального закладу. **Спеціальна методика** досліджує навчання конкретної ІМіК у певному типі навчального закладу з урахуванням мовних і мовленнєвих особливостей рідної мови і першої іноземної.

Предметом навчання у методиці є іноземна мова і культура, які виступають одночасно і метою і засобом навчання. **Як мета навчання** оволодіння мовою і культурою дозволяє учням ознайомитися із системою мови і способами користування цією системою у практичній і науково-дослідній діяльності, передбачається оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. **Як засіб навчання** ІМіК дає можливість одержувати інформацію з іншомовних текстів і створювати свої тексти.

Понятійний апарат методики це система термінів, які відбивають зміст даної галузі знань. Словники методичних термінів свідчать про багатство понятійного апарату методики і широту термінологічного складу. Так, наприклад, “Лингводидактический энциклопедический словарь” (Щукин А. Н., 2007) містить понад 2000 термінів.

Об’єктом дослідження є процес навчання мови і культури, суть якого зводиться до передачі вчителем учням знань про мову і культуру країни, мова якої вивчається, а також формування навичок і розвиток умінь користуватися мовою у міжкультурному спілкуванні.

Предмет дослідження методики — сукупність знань, накопичених за час існування методики навчання ІМ як науки, про її об’єкт у вигляді різних теорій навчання, методичних рекомендацій щодо процесу, методів,

засобів навчання тощо.

Теоретичним фундаментом методики є як результати наукових досліджень самої методики навчання ІМіК, так і педагогіки, психології, лінгвістики та інших наук.

1.4. Зв'язок методики з іншими науками

Зв'язок Методики з науками:

- психології
- педагогіки
- психолінгвістики
- лінгвістики
- літератури
- країнознавство/ лінгвокраїнознавства
- інформатика і кібернетика

2. Цілі та зміст навчання ІМіК у ЗНЗ

2.1. Цілі навчання ІМіК у ЗНЗ

Цілі навчання ІМ і К – це заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, який досягається за допомогою змісту, методів, засобів навчання тощо. Визначення цілей навчання дає відповідь на запитання “*З якою метою навчати?* ” У методиці навчання ІМ і К розрізняють проміжні і кінцеві цілі формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК).

Розрізняють поняття *мета навчання і завдання навчання*, під якими розуміють об’єктивне відображення цілей навчання відносно конкретного ступеня та умов навчання. У межах однієї мети можуть вирішуватися різні завдання з формування ІКК. Цілі навчання ІМ і К у ЗНЗ визначаються *Державними освітніми стандартами і Програмами з ІМ*. Вони визначають очікувані результати навчальних досягнень учнів в оволодінні ІМ і К за період навчання у середньому навчальному закладі.

- У сучасній методиці навчання ІМіК у ЗНЗ висувуються 5 основних цілей: *практичну, виховну, освітню, розвивальну і професійно орієнтовану* (у старшій школі).
- Практичною метою навчання ІМ і К визнано формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК). **ІКК - це здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого і опосередкованого спілкування.**
- *Метою формування ІКК є власне здатність використовувати їх в іншомовному спілкуванні.*

Основними характеристиками рисами ІКК вважаються

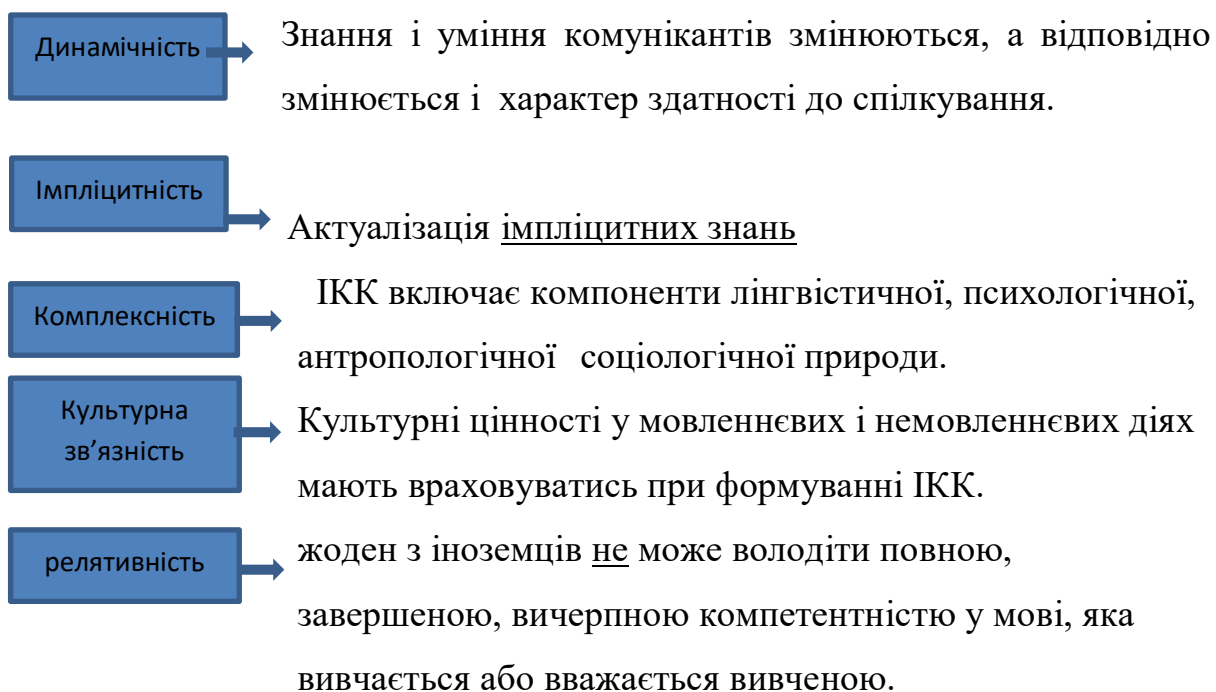
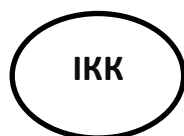
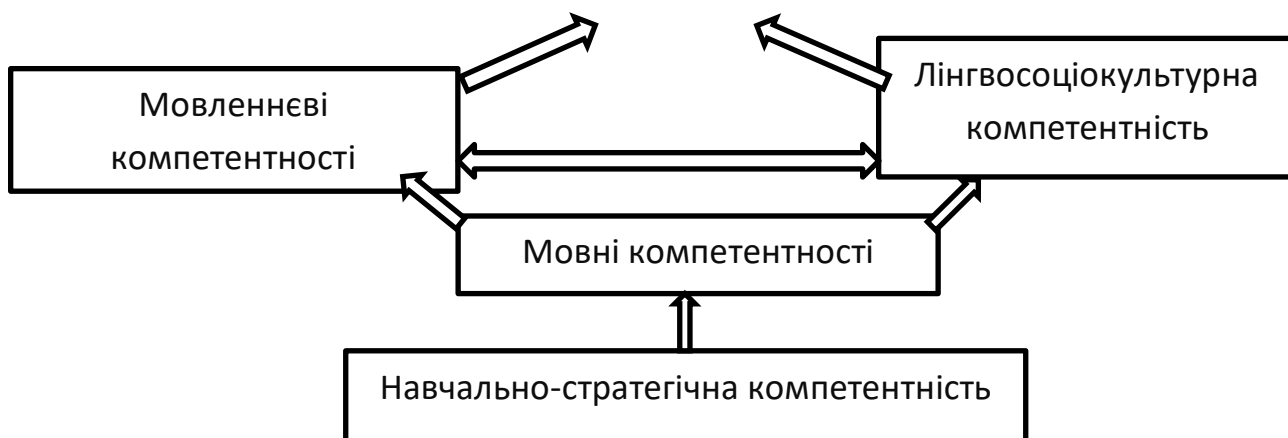

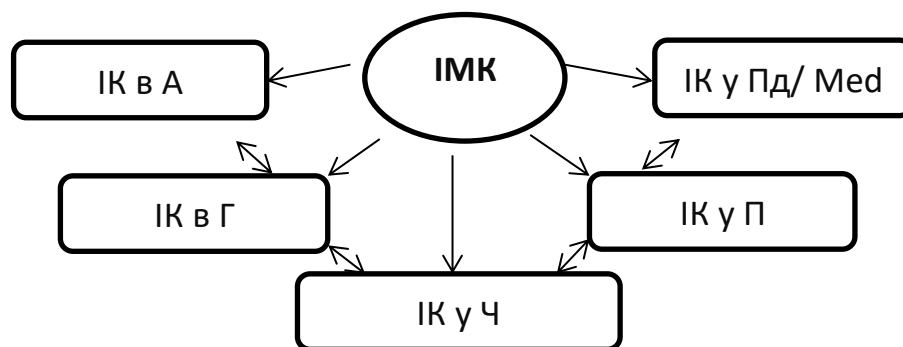
Схема 1

Іншомовна мовленнєва компетентність (ІМК) - це здатність до реалізації різних видів МД (А. Г. Ч. П.) та перекладу /*mediaції, mediation*/ в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування. Отже ІМК включає наступні мовленнєві компетентності, які представлені у схемі 2.

Схема 2

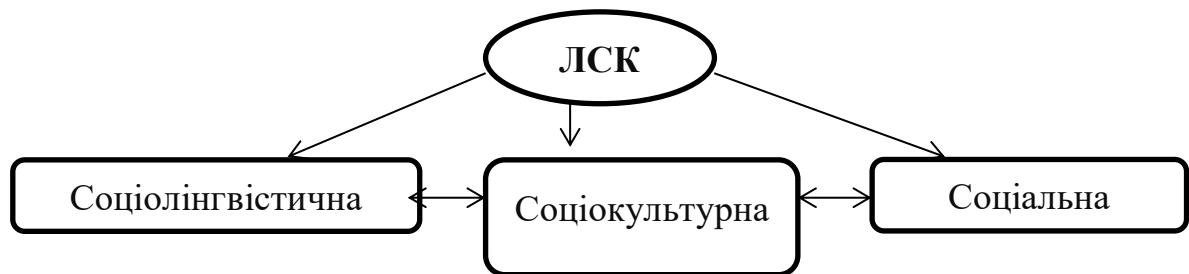
В узагальному вигляді мовленнєві компетентності зумовлюють здатність учня:

- розуміти зі слуху автентичні тексти різних жанрів і видів;
- реалізувати усномовленнєву комунікацію (у монологічній і діалогічній формах) в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування;
- читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування;

- реалізувати комунікацію у письмовій формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування;
- реалізувати функції медіатора (посередника) культур у процесі м/к комунікації.
- використовувати досвід, набутий у процесі оволодіння рідною мовою і культурою, розглядаючи його як засіб усвідомленого опанування іноземною мовою і культурою.

Лінгвосоціокультурна компетентність (ЛСК) – це здатність і готовність особистості до іншомовного міжкультурного спілкування. Основні складові ЛСК компетентності представлені у схемі 3.

Схема 3

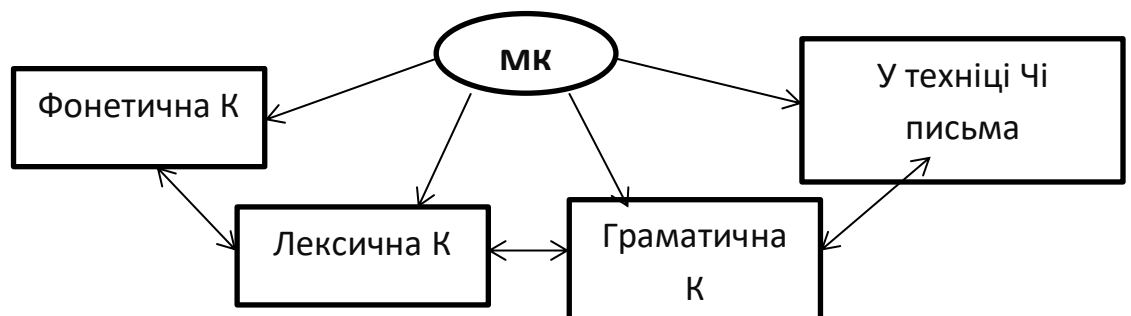
В узагальненому вигляді ЛСК зумовлює здатність учня:

- Вибирати, використовувати й розуміти мовні і мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною специфікою відповідно до м/к і соціального контексту.
- Набувати культурологічних, країнознавчих, лінгвокраїнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань.
- Користуватися набутими знаннями для досягнення своєї мети в іншомовному м/к спілкуванні.
- Вступати в комунікативні стосунки з представниками інших країн у певних ситуаціях.

Передумовою успішного формування мовленнєвих і лінгвосоціокультурної компетентностей є достатній рівень сформованості мовних компетентностей.

Мовна (лінгвістична) компетентність (МК) – це здатність учня практично користуватися мовною системою (фонетичною, лексичною, граматичною, техніки Чі письма) відповідно до норм конкретної мови і культури на основі набутих знань про рівневу структуру цієї системи та мовних явищ. Отже, МК передбачає оволодіння учнями мовним матеріалом з метою його використання в усному і писемному спілкуванні. МК також охоплює низку компетентностей, основними з яких є фонетична, лексична, граматична, у техніці Чі письма (див схему 4).

Схема 4

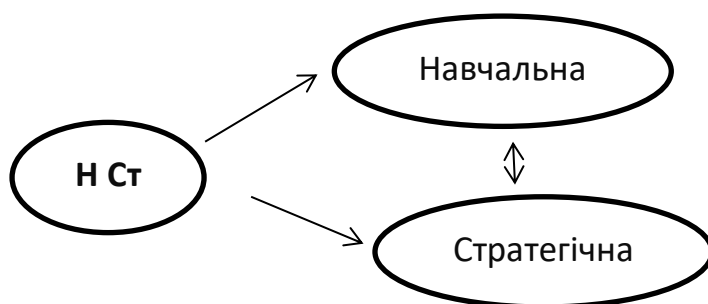

В узагальненому вигляді МК зумовлює здатність учня:

- До конкретного артикуляційного та інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших.
- До конкретного лексичного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших.
- До сприймання і коректного артикуляційного й інтонаційного декодування графічних знаків та письмових повідомлень.
- До коректного каліграфічного та орфографічного оформлення писемного висловлювання.

Навчально-стратегічна компетентність (НСтК) – це здатність і готовність особистості користуватися різними навчальними і комунікативними стратегіями у процесі оволодіння ІКК і в ситуаціях реального міжкулбтурного спілкування. НСтК складається із двох компетентностей, які представлені нижче (див. схему 5).

Схема 5

Кожна із цих компетентностей будується на складній і динамічній взаємодії відповідних умінь, навичок, знань та усвідомленостей і формується на основі відібраних навчальних і комунікативних стратегій.

В узагальненому вигляді НСт К зумовлює здатність учня:

- Користуватися раціональними прийомами розумової праці;
- Реалізувати стратегії оволодіння мовленнєвими, лінгвосоціокультурною і мовними компетентностями;
- Удосконалюватися в ІМ спілкуванні;
- Співпрацювати з іншими учнями і вчителями;
- Виконувати навчальні завдання різних типів;
- Компенсувати у процесі спілкування недостатній рівень володіння мовленнєвих і соціальним досвідом спілкування іноземною мовою.
- Користуватися стратегіями спілкування тощо.

Таким чином, **практична мета** навчання ІМіК у ЗНЗ в узагальненому вигляді спрямована на формування ІКК та на вирішення наступних завдань: формування в учнів мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної

компетентності на рівні елементарного або незалежного користувача, а також формування в учнів навчально-стратегічної компетентності.

Виховна мета реалізується через систему особистого ставлення учня до ІМ і нової культури у процесі оволодіння ними.

В узагальненому вигляді виховна мета навчання ІМ і К передбачає виховання в учнів:

- Системи моральних цінностей та оціночно-емоційного ставлення до світу, шанобливого і доброзичливого ставлення до народу, мова якого вивчається;
- Позитивного ставлення до мови і культури народу, що розмовляє цією мовою, взаєморозуміння, толерантність, емпатії.
- Розуміння важливості вивчення ІМіК і потреби користуватися нею як засобом спілкуванням в умовах м/н контактів;
- Відповідальність за результати оволодіння ІКК.
- Почуття справедливості; усвідомленого ставлення до вчинків і дій людей, бажання розібратися в ситуації, що виникла, зробити правильний моральний вибір.

Освітня мета досягається шляхом освіти учнів засобами ІМіК, що у свою чергу, передбачає і використання мови, що вивчається, для підвищення загальної культури учнів, розширення їхнього кругозору, знань про країну, мова якої вивчається і за допомогою мови про навколишній світ у цілому.

В узагальненому вигляді **освітня мета** передбачає вирішення таких завдань:

- Надання учням знань про культуру, історію, релігії і традиції країни, мова якої вивчається.
- Розширення лінгвістичного кругозору учнів через країнознавчу інформацію, яка міститься у мові, що вивчається, усвідомлення учнями

суті мовних явищ, іншої системи понять, через яку може сприйматися дійсність.

- Залучення учнів до іншомовної культури.

Розвивальна мета реалізується у процесі діяльності вчителя, спрямованої на розвиток мовних здібностей учнів, культури мовної поведінки, навчальних умінь, інтересу до вивчення мови, на розвиток позитивних емоцій, вольових якостей, пам'яті, тощо.

В узагальненому вигляді **розвивальна мета** навчання ІМ і К, спрямована на вирішення таких завдань:

- Розвиток в учнів мотивації до подальшого оволодіння ІМ і К як частиною світової культури.
- Розвиток мовленнєвих і комунікативних здібностей в учнів у процесі навчання ІМ і К.
- Розвиток психічних функцій учнів, пов'язаних з МД учнів.
- Розвиток автономності в оволодінні ІКК.

Професійно орієнтована мета реалізується переважно у старшій школі.

У класах філологічного профілю, крім двох - трьох ІМ, упроваджуються, наприклад, такі спецкурси і факультативи як “Гід - перекладача”, “Лінгвокраїнознавство”, “Країнознавство”, “Культурознавство”, “Література країни, мова якої вивчається”, “Історія_ країни, мова якої вивчається”.

В узагальненому вигляді **професійно орієнтована мета** передбачає:

- Формування в учнів професійно орієнтованих мовленнєвих компетентностей в А, Г, Ч, П, і перекладі/ медіації на рівні В1 (рубіжному) у класах нефілологічного профілю і на рівні В2 (просунутому) у класах філологічного профілю.
- Формування в учнів професійно орієнтованої лінгвосоціокультурної компетентності на зазначених (В1 і В2) рівнях.

- Формування в учнів професійно орієнтованих мовних компетентностей (передусім лексичної).
- Формування в учнів професійно орієнтованих навчально-стратегічної компетентності.

У навчанні ІМ і ІК усі цілі мають реалізуватися одночасно, у комплексі.

Досягнення визначених цілей навчання ІМ і ІК можливе за умови взаємопов'язаного навчання мови і культури народу - носія цієї мови, а також активної комунікативно-пізнавальної діяльності учнів як суб'єкта навчання. Цілі навчання тісно пов'язані зі змістом навчання.

2.2. Зміст навчання ІМ і К у ЗНЗ

Зміст навчання – це базисна категорія методики навчання ІМіК; сукупність того, що учень повинен засвоїти у процесі навчання, відповідає на запитання “*Чого навчати?*” Зміст навчання має забезпечити досягнення головної мети навчання, яка полягає в тому, щоб навчати учнів спілкуватися ІМ в типових м/к ситуаціях у межах засвоєного програмного матеріалу.

Компоненти змісту навчання визначаються відповідно до цих компетентностей у двох аспектах: предметному і процесуальному (Бим И.Л., 1977)

Перший компонент предметного аспекту змісту навчання ІМ і К включає сфери і види спілкування, функції, психологічні і мовленнєві ситуації та ролі, невербальні (немовленнєві) засоби комунікації, комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми і тексти, необхідні для формування мовленнєвих компетентностей.

Згідно з чинною програмою з ІМ учні повинні вміти орієнтуватися і реалізовувати свої комунікативні наміри у таких сферах спілкування:

- особистісній,
- публічній,
- освітній.

У старшій школі додається професійно-орієнтована сфера спілкування.

Другий компонент предметного змісту навчання ІМ і К пов'язаний з необхідністю формування в учнів лінгвосоціокультурної компетентності і включає лінгвосоціокультурний матеріал (країнознавчий і лінгвокраїнознавчий) та соціальні ситуації, під якою розуміють ситуацію розвитку, визначальними для якої є самі способи взаємодії.

До третього компонента змісту навчання включають мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний).

До четвертого компонента включено навчання комунікативних та навчальних стратегій. До навчальних відносять передусім прямі (оволодіння мовними і мовленнєвими компетентностями) і непрямі стратегії (соціальні, афективні, метакогнітивні компенсаторні).

Предметний аспект змісту навчання нерозривно пов'язаний із *процесуальним аспектом*, який визначається відповідно до предметного змісту навчання ІМ і К.

Перший компонент процесуального аспекту змісту навчання ІМ і К включає мовленнєві вміння аудіювати, говорити, читати, писати іноземною мовою і перекладати вправи для їх розвитку і відповідні знання.

Другий компонент процесуальному аспекту включає навички / вміння оперування лінгвосоціокультурним матеріалом і вправи для їх формування і розвитку, вміння вступати у їх комунікативні стосунки, орієнтуватися у соціальних ситуаціях і керувати ними, вправи для їх розвитку; відповідні знання.

Третій компонент процесуального аспекту змісту навчання відповідно до предметного охоплює навички оперування мовним матеріалом, вправи для їх формування і відповідні знання. До мовленнєвих навичок, що входять як елементи до складу мовленнєвих вмінь відносяться лексичні, граматичні, фонетичні і навички техніки Чі письма.

До мовних знань відносять: знання основної мови, поняття, значення яких виражається по-різному в різних мовах, правила, за допомогою яких одиниці мови стають осмисленим висловлюванням.

До четвертого компонента процесуального аспекту змісту навчання ІМ і К входять уміння оперування навчальними і комунікативними стратегіями, вправи для оволодіння цими стратегіями, відповідні знання.

3. Принципи та методи навчання ІМіК у ЗНЗ

3.1. Принципи навчання ІМіК у ЗНЗ

Принципи навчання – це вихідні положення, які у своїй сукупності визначають вимоги до навчального процесу в цілому і його складників (цілей, завдань, методів, засобів, організаційних форм) зокрема.

Принципи навчання дають відповіді на запитання “*як організувати навчання?*”

Навчання ІМ і К спирається, на загальнодидактичні і методичні принципи.

До дидактичних принципів відносяться принципи: наочності, міцності, свідомості, науковості, активності, виховного навчання, систематичності й послідовності, врахування індивідуальних особливості учнів, доступності і посильності, міжпредметної координації, міжкультурної взаємодії тощо.

До методичних принципів відносяться наступні: комунікативності, комунікативно спрямованого формування мовленнєвих навичок інтегрованого навчання видів МД та аспектів мови, домінуючої ролі вправ, взаємопов’язаного навчання мови і культури, врахування рідної мови і культури, автентичності навчальних матеріалів, розвитку автономності учнів, професійної спрямованості іншомовного спілкування.

3.2. Методи навчання ІМіК у ЗНЗ

Методи навчання дають відповідь на запитання “*Як навчати?*”.

У широкому смислі метод означає напрям у навчанні; у вузькому - метод означає спосіб упорядкованої діяльності вчителя та учня на шляху до поставлених цілей

навчання. У цьому смислі метод – це спосіб, що забезпечує взаємодію учня і вчителя.

Історія методики була орієнтована на пошуки найбільш раціонального методу навчання. Вважається, що найдревнішим був натуральний метод.

Перекладні методи поділялися на граматико - перекладі і лексико- перекладні.

Граматико - перекладний був поширений по всій Європі, його розквіт – XVIII- XIX ст.

Представники: Мейдингер І. (Німеччина) Оллендорф Г. (Англія).

Метою навчання в межах граматико- перекладного методу є навчання Чта перекладу текстів рідною мовою.

Прямі методи

(початок 70-х р.р. XIX ст.) у яких на перший план висуваються практичні цілі і перш за все – навчання усного мовлення. Рух за розробку нових методів має назву Реформи школи. Представник прямих методів – В. Фістор (Німеччина) і відоме його брошура “Навчання ІМ повинно бути докорінно змінене”.

Усний метод Гарольда Пальмера (1877-1950рр.) автор понад 50 теоретичних праць, підручників та навчання посібників. Його усний метод відомий як метод Пальмера, виник у 20-і роки XX ст.. Пальмер висуває імітацію та заучування напам'ять як основні принципи навчання ІМ. Він вважав, що незалежно від мети курсу ІМ, навчання завжди слід починати з усного мовлення.

Аудіолінгвальний метод створений Чарльзом Фрізом (1887-1967) і **Робертом Ладом** (1915) в США 40-50 рр. XX ст. є своєрідним розвитком ідей Гарольда Пальмера і полягає в тому, що незалежно від кінцевої мети початковий ступінь навчання повинен бути присвячений розвитку усного мовлення, а до навчання Чслід переходити після того, як учні оволодіють мовою в усний формі.

Аудіовізуальний метод виник у Франції у 50-і роки XX ст. Представниками його були П. Губерин (Югославія) П. Риван, А. Соважо (Франція). У чистому вигляді

він застосовується переважно для навчання ІМ дорослих у країні, мова якої вивчається.

Незалежно від кінцевої мети початковий ступінь, на думку прихильників цього методу, повинен бути присвячений розвитку усного мовлення.

Метод навчання ЧМайкла Уеста (1886-1973), Англія. Свою систему він розробив у 20-30 рр. ХХ ст.. для масової школи Бенгалії (Індія) та описав у книжці “Learning to Read a Foreign Language”.

Основне завдання системи він вважає навчання учнів Чіноземною мовою, а навчання усного мовлення він переносить на останні два класи, де кількість учнів різко скорочується.

Комунікативно-ігровий метод навчання (О. Паршикова, Україна у першому десятиріччі ХХІ ст.). Він застосовується у початковій ЗОШ і забезпечує успішне формування в учнів ІКК на рівні елементарного користувача А1 всебічний розвиток і виховання учнів.

Інтенсивні методи, до яких відносять сугестопедичний метод і метод активізації резервних можливостей особистості і колективу.

Інтенсивне навчання як поняття пов’язано з іменами Георгія Лозанова Болгарія і Г.О. Китайгородська (Росія).

Комунікативний метод навчання.

Найбільший ваговий внесок в обґрунтування методу зробили: Г. Уідоусан, У. Литлвуд (Англія), Г.Е. Піфо (Німеччина), Ю.І. Пассов (Росія). Комунікативний метод орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделювання основних закономірностей мовленнєвого спілкування.

4. Засоби навчання ІМіК у ЗНЗ

Засоби навчання є важливим компонентом будь-якого навчального процесу.

Визначаючи і підбираючи засоби навчання, ми даємо відповідь на запитання: “*За допомогою чого навчати іноземної мови?*” і забезпечуємо значною мірою досягнення цілей навчання і вивчення ІМ і К.

Традиційно засоби навчання поділяються на:

- основні (підручник, аудіопосібник) і допоміжні (книжка для читання, граматичний довідник, словник);
- технічні (фонограми, відеофонограми, навчання комп’ютерної програми)
- і нетехнічні (друковані посібники, картки, таблиці, малюнки);
- комплект для учнів (підручник, зошит для СР, книжка для читання, довідники, словники, аудіопосібник, навчальні комп’ютерної програми) і
- комплект для учителя (Державний стандарт, Програма з ІМ, підручник і книжка для учителя, аудіо і відеопосібники, слайди, таблиці, малюнки, дошка, крейда, магнітна і мультимедійна дошка, ігри та іграшки, посібник для позакласної роботи тощо.

Усі засоби навчання об’єднуються у так званому навчально-методичному комплексі (НМК), “серцем” якого є підручник.

Основні функції НМК: моделююча, навчаюча та керуюча. додаткові: інформуюча, компенсуюча, мотивуюча, індивідуалізуюча, професіоналізуюча (для старшої профілюючої школи) контролююча, організаційно - паланувальна , адаптивно – оптимізуюча та діагностична.

Питання для опрацювання

1. Мета та зміст навчання ІМ і К у ЗНЗ.
2. Державний освітній стандарт з іноземних мов у ЗНЗ
3. Рекомендації Ради Європи з питань мовної освіти
4. Вимоги програми з ІМ для початкової школи (охарактеризувати рівні А1, А2)
5. Основні принципи навчання ІМ в початковій школі.

6. Зв'язок Методики з іншими науками.
7. Методи навчання: історичний аспект.
8. Засоби навчання.

ЛЕКЦІЯ №2.1

Загальні характеристики і закономірності формування мовних компетентностей. Граматична компетентність

План:

1. Загальна характеристика граматичної мовної компетентності (ГК).
2. Формування ГК. Визначення цілей ГК для початкової, основної та старшої школи.
 - 2.2. Види граматики .
 - 2.3. Види граматичних навичок.
3. Етапи формування ГК.
4. Труднощі формування ГК.
5. Засоби формування ГК та контроль рівня її сформованості.

Ключові слова: мовна К, граматична К, лінгвістична граMATика, педагогічна граMATика, інтуїтивна граMATика, рецептивна граMATика, навчання, репродуктивна граMATика. навчання, активний граматичний мінімум.

Загальна характеристика граматичної мовної компетентності

1. Мовна (лінгвістична) компетентність – це здатність студента практично користуватися мовними підсистемами (фонетичною, лексичною і граматичною) відповідно до норм комунікації мови і культури на основі набутих знань про рівневу структуру цих підсистем, їх взаємозв'язок та усвідомлення особливостей відповідних мовних явищ.

До мовних (лінгвістичних) компетентностей відносять: лексичну, фонетичну, граматичну, компетентності в техніці Ч (орфоепічна) і письма (орфографічна, каліграфічна).

2.1. Формування граматичної компетентності ГК.

ГК – це здатність особистості до коректного граматичного оформлення своїх усних і письмових висловлювань та розуміння граматичного оформлення інших людей, яка базується на взаємодії:

- знань: форми, значення, ф-ції, вживання.
- навичок: репродуктивних і рецептивних
- граматичної усвідомленості.

Отже, знання, навички і граматична усвідомленість виступають основними компонентами ГК.

Цілі формування ГК в учнів початкової, основної і старшої школи висуваються відповідно до рівня ЗЄР.

Для початкової школи рівень А1,

1-2 класи – “дограматична” стадія

3-4 класи – граматична студія (Паршикова О.О.)

Ціль – дати учням якомога більше ЗМ, які вони вживають спочатку без змін, а потім з мінімальними змінами в ситуаціях мовлення, створеною вчителем;

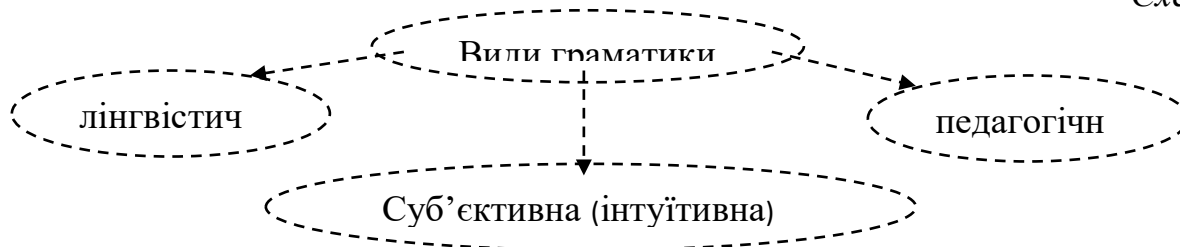
Для основної школи – рівень А2.

Ціль – оволодіння активним граматичним матеріалом для розуміння і породження власних висловлювань

Для старшої школи – В-1=В2 рівень (рівень стандарту)

Ціль – оволодіння пасивним граматичним матеріалом.

Це ГС, які будуть зустрічатись у фахових текстах. На цьому етапі необхідно забезпечувати більшу автономність учнів, їхню самостійність у формуванні ГК.

Лінгвістична – науковий лінгвістичний опис системи правил певної мови.

Педагогічна (або навчальна) – перероблені правила лінгвістичної граматики, пристосовані для навчання мови. Педагогічна граматика завжди контрастивна , бо враховує вплив рідної мови. Навчальний матеріал до неї відбирається за суто методичними критеріями:

нормативності

вживаності

відповідності потребам спілкування.

Метою застосування педагогічної граматики є перехід тих, хто навчався до так званої інтуїтивної граматики.

Для набуття граматичних знань існують різні типи навчальної інформації:

- правила (описові і правила-інструкції)
- ЗМ різних рівнів для різних ГС
- моделі
- схеми
- ілюстративні таблиці
- наочні когнітивні метафори

Граматичні навички є найважливішим компонентом ГК. Вони характеризуються такими ознаками як автоматизованість, гнучкість і стійкість та формуються поетапно.

Сформованість репродуктивних граматичних навичок – одна з умов функціонування компетентностей в Г і П. Щоб висловити думку усно або письмово, учень повинен вміти:

- обрати ГС, яка б відповідала ситуації спілкування і його комунікативному наміру
- оформити обрану ГС відповідно до норм ІМ: синтаксичних і морфологічних.

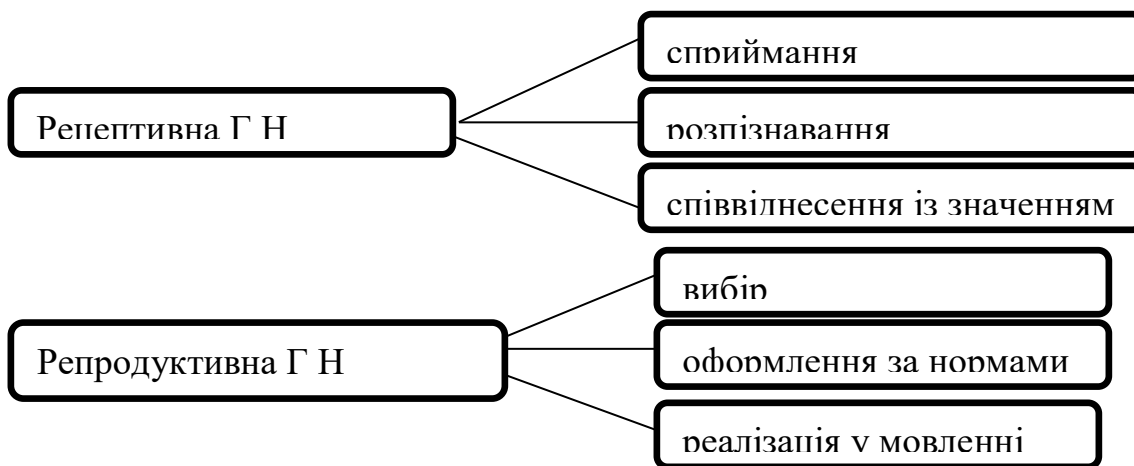
Сформованість рецептивних граматичних навичок – це умова функціонування компетентностей в А. Ч.

Щоб зрозуміти думку іншого (в усній або письмовій формі), учень повинен уміти:

- спійняти ГС, розпізнати ГС, співвіднести її із значенням і функцією.

Операції, що входять до граматичної навички (ГН)

Схема 1

Граматична усвідомленість (grammatical awareness) є складовою загальної Language awareness. Це здатність людини розмірковувати над процесами формування своєї ГК, свідомо реєструвати й розпізнавати ГС в усному і письмовому мовленні, їхні особливості та закономірності їхнього утворення і функціонування:

знати свій “тип” мовця і “учня”, аналізувати граматичну сторону свого мовлення тощо;

співставити і порівнювати граматичні форми і структури ІМ і РМ (або ІМ 1 та ІМ 2)

- Це здатність особистості розпізнавати і свідомо використовувати можливості переносу граматичних знань; оволодівати граматичним мінімумом ІМ, конструюючи систему власних граматичних знань з опорою на відповідні граматичні знання в РМ (ІМ 1).(орієнтовна або інтуїтивна граматики).

У середніх НЗ вивчають спеціально відібраний шкільний граматичний мінімум, який складається з активного і пасивного граматичного мінімуму.

- Активний (продуктивний) граматичний мінімум: ГС для вираження власних думок.
- Пасивний (рецептивний) граматичний мінімум: ГС для розуміння думок інших.

3. Етапи формування ГК:

I. Етап подачі і ознайомлення з новою ГС + первинне закріплення (наприклад, фонетичне відпрацювання, Чхором).

II. Етап автоматизації дій з новими ГС :

- на рівні словоформи/слова, словосполучення, фрази (речення)
- на рівні ПФЄ (міні тексту).

Ознайомлення з ГС активного мінімуму

Форма VS функція ГС.

- Ознайомлення з новою ГС розпочинається з функції.
- Подача нових ГС тільки в ситуаціях спілкування
- Ситуації: реальні і умовно- змодельовані за допомогою :
 - вербального (словесного) опису
 - ілюстративної наочності

- предметної наочності; дій.
- Автоматизація дій студентів з новою ГС на рівні фрази і ПФЄ :
- Некомунікативні і умовно – комунікативні рецептивні та репродуктивні вправи :
- імітація ЗМ
- підстановка у ЗМ
- трансформація ЗМ
- завершення ЗМ
- розширення ЗМ
- відповіді на запитання
- самостійне вживання ГС у реченні
- об'єднання декількох ГС
- вживання ГС у ПФЄ (з опорами, за зразком, без опор, без зразків).

Ознайомлення з ГС пасивного мінімуму

Завдання учителя навчити учнів :

- швидко розпізнавати (ідентифікувати) ГС за її формальними ознаками
- диференціювати її граматичні сигнали зі значенням

Етапи роботи : ознайомлення і автоматизація

Подача і ознайомлення : в контексті : тексті для Ч та/або А

Автоматизація дії з ГС пасивного мінімуму

На рівні фрази : розпізнавання, диференціація , підкреслювання, виписування, називання, зчитування

На рівні ПФЄ : відповіді на запитання, переклад різною мовою

4. Труднощі формування граматичної компетентності

Труднощі формування ГК зумовлюються трьома групами факторів :

- a) індивідуальними особливостями учнів

б) ІМ, що вивчається

в) навчанням : учителем , технологією навчання і навчальними матеріалами.

Труднощі, зумовлені індивідуальними особливостями учнів

Учні, які починають вивчати ІМ, зазнають певних труднощів психологічного характеру.

Це обумовлено тим, що :

- ІМ vs РМ є другорядним засобом спілкування
- потрібні спеціальні зусилля для мотивації щодо вивчення ІМ взагалі і граматики ІМ зокрема
- відсутня достатня база в навчальних умовах для мимовільного вияву закономірностей граматичних явищ
- засвоєння граматичних явищ характеризується абстрактністю, що передбачає наявність в учнів аналітичних здібностей, логічного мислення та пам'яті.

Труднощі, зумовлені ІМ, що вивчається.

1) інтерференція рідної мови (наприклад, вживати прийменники;
на дереві (on) the tree –in

в школі (in) school – at

2) наявністю/відсутністю певних граматичних явищ у рідній мові.

(в укр. мові – 7 відмінків, а в англ. мові – 2

артикль – в англ. є в укр – відсутній)

3) складністю граматичного явища

(Present Prefect Continuous)

4) співвідношення значень і випадків вживання граматичних значень

(обсяг значень і випадки вживання не збігаються).

5) способом утворення форми граматичному явищу

(збігається або не збігається з рідною мовою)

б) оволодіння граматичних явищем в морфології

(відсутність відмінків – полегшує

присутність артикля

} ускладнює узгодження часів

Труднощі, зумовлені умовами навчання

- навчальні програми з рідної мови та ІМ не пов'язані між собою (граматичне явище ІМ вивчається раніше ніж РМ).
- нові ГС подаються поза контекстом, що потім викликає труднощі під час ситуативного використання явищ.
- навчальні граматичні явища ускладнюються граматичними термінами і великою кількістю винятків.
- навчальна граматика обмежується використанням “ сухих ” таблиць, заучуванням граматичних конструкцій, однотипними вправами.
- Використання переважно фронтальної форми роботи, що спричиняє пасивну роль учня на уроці.

Засоби формування ГК :

Основним засобом навчання ІМ є НМК.

Допоміжні засоби навчання поділяють на технічні і нетехнічні .

До технічних засобів формування ГК відносять :

- зображальну наочність
- графічну наочність (таблиці, схеми, картки, граматичні кросворди, підстановці таблиці)

До технічних засобів відносять фонограму, відеофонограму і комп'ютерні вправи.

Контроль рівня сформованості граматичної компетентності

Для контролю рецептивних граматичних навичок основним критерієм є точність розуміння, швидкість і не напруженість виконання відповідних операцій.

Основним критерієм оцінки сформованості репродуктивних граматичних навичок вважається правильність, що передбачає коректне виконання усіх операцій, які входять до граматичних навичок Г і П.

Питання для опрацювання

1. Дайте визначення мовної і граматичної компетентності
2. Назвіть цілі формування граматичної компетентності у початковій, основній і старшій школі.
3. Поясніть різницю між лінгвістичною і педагогічною граматиною.
4. Охарактеризуйте компоненти іншомовної ГК.
5. Оберіть будь-яку ГС з ІМ і підготуйте 3 вправи на рецепцію і 3 вправи на репродукцію ГС.

ЛЕКЦІЯ № 2.2

Методика формування іншомовної фонетичної компетентності

1. Загальна характеристика іншомовної фонетичної компетентності (ФК): визначення, компоненти.
2. Труднощі формування ФК.
3. Цілі формування ФК в учнів початкової, основної і старшої школи.
4. Етапи формування ФК.
5. Засоби та контроль рівня сформованості фонетичної компетентності

Ключові слова: ФК, фонетичні знання, фонетичні навички, фонетична усвідомленість, шкільний фонетичний мінімум, слухо-вимовні навички, інтонаційні навички.

1. Загальна характеристика іншомовної ФК: визначення, компоненти.

ФК – це здатність людини до коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і фонетичної усвідомленості.

Основними компонентами ФК виступають фонетичні навички, фонетичні знання і фонетична усвідомленість.

Успішність формування ФК залежить від рівня сформованості фонетичних навичок, обсягу отримання і засвоєних знань про фонетичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної мовної та фонетичної усвідомленості.

Фонетичні навички – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне звукове й інтонаційне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття звукового й інтонаційного оформлення мовлення інших.

Види фонетичних навичок

Види МД	Сегментний рівень (звуковий)	Супрасегментний рівень (інтонації)
Рецепція: слухання (і частково читання)	Рецептивні Слухо - вимовні навички	рецептивні інтонаційні навички
Прозупція : Г Чвголос (і частково письмо)	Репродуктивні (слухо - вимовні (або вимовні) навички	Репродуктивні інтонаційні навички

Слухо - вимовна навичка – це навичка коректної вимови усіх фонем у потоці мовлення та їх адекватного розуміння у процесі сприйняття мовлення інших людей.

Інтонаційне навичка – це навички коректного інтонаційного оформлення власного мовлення та адекватного розуміння у процесі сприйняття мовлення інших людей.

Рецептивна фонетична навичка –це автоматизована рецепція фонем та інтоном у потоці мовлення на базі розвиненого фонематичного та інтонемаційного слуху.

Репродуктивна фонетична навичка – це автоматизована репродукція фонем та інтоном у потоці мовлення на основі коректної артикуляції та інтонування.

Усі фонетичні навички характеризуються якостями автоматизованості, стійкості і гнучкості і формуються поетапно.

Фонетичні знання – це знання про :

- Фонетичну сторону мовлення : (фонеми, їх артикуляційно-акустичні характеристики; словесний наголос, інтонація)
- Транскрипцію та графічні можливості відображення інтонації

З точки зору доступності, посильності і відповідності потребам спілкування для формування ФК учні потребують знань так званої педагогічної фонетики без яких формування ФК неможливе навіть на апроксимованому рівні. Оскільки чинні програми не містять інформації щодо обсягу фонетичних знань і розподіл їх по ступенях і класах, то вчитель керується підручником і вирішує, коли, скільки і якої інформації потребують його учні.

Фонетична усвідомленість є складовою загальної мовної усвідомленості або свідомого рефлексивного підходу до феноменів мови і мовлення, а також до власних процесів учіння й оволодіння ІКК та її складовими компетентностями.

Фонетична усвідомленість – це здатність того, хто оволодіває ІМ і К.

- Розмірковувати над процесами формування своєї ФК, оволодівати вимовою
- Свідомо реєструвати й розпізнавати звукові одиниці різних рівнів
- Знати свій тип «мовця » і «учня» , усвідомлювати переваги і недоліки слово типу відносно формування ФК
- Аналізувати фонетичну сторону свого мовлення і робити відповідні висновки.

2. Труднощі формування ФК зумовлюються трьома групами факторів:

- 1) індивідуальними особливостями учнів; 2) ІМ, що вивчається; 3) навчанням : учителем, технологією навчання і навчальними матеріалами.

Труднощі, пов'язані з індивідуальними особливостями учнів, полягають у тому, що в учнів «нерозвинений мовленнєвий слух» як на сегментному так і супrasegmentному рівнях.

Серед інших труднощів необхідно назвати також деякі індивідуальні психофізіологічні та вікові проблеми, наприклад домінуючий тип особистості учня (візуальний, аудитивний, аналітичний тощо), різна (фізіологічна) слухова чутливість, дефекти мовлення тощо.

Труднощі зумовлені ІМ, що вивчається :

1. Вплив міжмовної інтерференції рідної мови та / або першої ІМ.

Наприклад: недотримання довготи голосних у німецькій та англійській мовах; відсутність певних звуків в рідній мові (Θ;ϑ) неспівпадання інтонації (Where do you live?)

2. Внутрішньомовної інтерференції (Ч«S» в інтервокальній позиції :*pause* , хибна аналогія: *three – tree*, спрощення неправильних вимов – *language, spring* ъ-п

Труднощі, зумовлені навчанням:

- відсутність у чинних програмах чітко сформульованих цілей формування ФК за рівнями
- невдало сплановані фонетичні фрагменти уроків або їх відсутність
- звикання учителя до фонетичних помилок.

3. Цілі формування ФК в учнів початкової, основної (старшої) школи.

Метою формування ФК у школі є формування слухо – вимовних та інтонаційних навичок на апроксимованому рівні, тобто найближчому до стандарту вимови.

Апроксимована вимова- це така вимова, в якій відсутні фонологічні помилки, але яка допускає нефонологічні помилки (помилки у вимові алофонів *p t k*).

Вони спричиняють іноземний акцент але не перешкоджають розумінню мовця.

Основною вимогою до вимови учнів є фонематичність, або ступінь правильності фонетичного оформлення мовлення і відносна швидкість мовлення, яка дозволяє учням говорити в середньо - нормативному темпі. Орієнтиром для його визначення можуть слугувати наступні дані :

Французька мова – 350 складів за хвилину

Німецька – 250

Англійська – 240

Українська – 230

Згідно з ЗЄР рівнями формування ФК є:

для початкової - А1 (інтродуктивний)

для основної – А2 (рівень «виживання»)

для старшої – В1 (рубіжний)

Чинні програми не диференціюють зазначені рівні по класах, не дають їх опису , що значно ускладнює роботу вчителів над фонетичною стороною мовлення учнів.

Шкільний фонетичний мінімум

Формування ФК передбачає оволодіння учнями всіма звуками і звукосполученнями виучуваної ІМ, наголосом, ритмом та основними інтонаційними моделями поширених типів простих і складних речень.

Існує кілька критеріїв відбору фонетичного мінімуму:

- 1) за ступеня труднощі фонетичного явища відбирають лише ті, які становлять для учнів певні труднощі;

- 2) за критерієм відповідності потребам спілкування до фонетичного мінімуму включають ті звуки та інтонаційні моделі, які виконують смислорозрізнявальну функцію.
- 3) За критерієм нормативності – об'єктом навчання виступає повний стиль стандартної вимови (за еталон береться вимова дикторів радіо і телебачення).

4. Етапи формування ФК :

Існує декілька різних підходів до навчання вимови :

- 1.аналітичний (артикуляторний)
2. імітативний (акустичний)
3. аналітико-імітативний (комбінований)

З чого починати навчання вимови : зі звуків? з інтонації? з рецепції чи репродукції?
Починати необхідно з формування диференційної чутливості (термін Зимньої І.О)
одночасно до одиниць обох рівнів:

Сегментного (фонема, алофони) і супрасегментного (мелодика, ритм, наголос, паузація). Це забезпечить у свою чергу паралельний розвиток різних видів мовленнєвого слуху, а саме :

- Фонематичного (ідентифікувати і диференціювати фонема у мовленні)
- Фонетичного (правильно сприймати звуки)
- Інтонаційного (правильно розрізняти інтонаційні моделі)

У процесі навчання вимови розрізняють наступні його етапи : (за С.П. Шатиловим)

I етап - подача фонетичного матеріалу у контексті та ознайомлення учнів з ним, які супроводжуються мовними та мовленнєвими діями за зразком (найчастіше, імітацією).

II етап - автоматизація дій учнів з новими фонетичними одиницями на рівні звука, звукосполучення, слова, словоформи, словосполучення і фрази.

III етап - автоматизація дій учнів з новими фонетичними одиницями на рівні мінітексту і тексту.

5. Засоби та контроль рівня сформованості фонетичної компетентності.

До найважливіших засобів формування ФК відносяться фонограма і video ФГ із зразками автентичного мовлення. Це записи віршів, римувань і пісень, діалогів, спеціальних фонетичних вправ для слухання, імітації.

Доцільно використовувати інші допоміжні засоби : дзеркало, папір, малюнки, схеми, таблиці.

З метою унаочнення деяких фонетичних феноменів учитель може застосовувати різноманітні жести, міміку.

Контроль рівня сформованості ФК здійснюється учителем з урахуванням типів помилок у мовленні учнів. Розрізняють фонетичні і фонологічні помилки. Перші впливають на якість звучання і зумовлюють акцент, другі на зміст. У неспеціалізованих ЗНЗ, де одним із основних принципів навчання вимови залишається принцип апроксимації, фонетичні помилки не беруться до уваги, тому що основна мета спілкування - розуміння досягнута.

Питання для опрацювання

1. Дайте стислу характеристику іншомовної ФК.
2. Визначте труднощі навчання фонетики для учнів
 - а) початкової
 - б) основної
 - в) старшої школи.
3. Обґрунтуйте різницю між рецептною і репродуктивною ФК.
4. Розкрийте суть фонетичної навички як основного компонента ФК і продемонструйте на прикладах її якості.

ЛЕКЦІЯ №3

Загальна характеристика і закономірності формування лексичної компетентності

План:

1. Загальна характеристика лексичної компетентності (ЛК): визначення, компоненти.
2. Етапи формування ЛК.
3. Вправи і завдання для формування ЛК.
4. Засоби формування та контроль рівня сформованості ЛК.

Ключові слова: лексична компетентність, лексичні знання, лексичні навички, рецептивна лексична компетентність, репродуктивна лексична компетентність, семантизація семантизація лексичних одиниць, комунікативні вправи, некомунікативні вправи, умовно-комунікативні вправи, активний словник, пасивний словник, потенціальний словник.

1. Загальна характеристика ЛК: визначення, компоненти.

ЛК – це здатність індивіда до конкретного лексичного оформлення, власних висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних її компонентів: лексичних знань, лексичних навичок, лексичної усвідомленості.

knowledge

Lexical skills

awareness

Успішність формування ЛК залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної усвідомленості.

Лексичні знання – це знання про:

- Лексичну сторону мовлення
- Звукову і графічну форми слова
- Значення ЛО (денотативне і конотативне)
- Здатність слова мати синоніми, омоніми, антоніми.
- Синтаксичну і лексичну сполучуваність
- Правила словотвору
- Типи словників

? Скільки слів нараховує мова?

У сучасній Англ М – 500 – 980 тис.слів

Нім М – 300 – 500 тис.слів

Франц М – 100 – 120 тис. слів

ІспанМ – 250 – 300 тис.слів

Укр. М –????? тис.слів

Щорічно з'являються ~ 4000 нових слів в німецькій мові, біля 20 000 в АМ.

? А скільки потрібно знати індивіду?

3 – 4 тисячі чи 10 000.

Пересічний німець володіє – рецептивно 100 000

– продуктивно 12 000

Англієць – рецептивно 140 000

– продуктивно 16 000

Словникові запаси

Й.В. Гете – 80 000 слів

У. Черчилль –60 000 слів

А.С. Пушкін – 21 290 слів

У. Шекспір – 20 000 слів

В. Гюго – 9000 слів

Д. Мільтон – 7000 слів

У. Теккерей – 5 000 слів

(за М.Мюллер)

? Скільки вчити слів студенту?

Програмні вимоги:

1 курс – 2500 ЛО (з них 1500 нових)

2 курс – 3500 ЛО (з них 1000 нових)

3 курс – 4500 ЛО (з них 1000 нових)

4 курс – 5500 ЛО (з них 1000 нових)

5 курс – 6500 ЛО (з них 1000 навички)

Для немовних ВНЗ – медичних ВНЗ – 216ЛО Петрашук О.П.),

економічних – 294ЛО (Борщовецька В.Д.)

? Які слова і як вчити?

Перша 1000 найбільш вживаних слів забезпечує від 80 % до 90 % усіх наших мовленнєвих потреб.

Друга 1000 – додатково лише 5 % наших комунікативних потреб.

Але перша 1000 слів містить: 92% службових слів (артиклі, займенники, сполучники, прийменники) і тільки 2% повнозначних самостійних слів.

Лексичні навички – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших. Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця (ЛО), яка може бути не лише словом, але й сталим словосполученням і навіть готовим реченням, є.д.:

- table
- way out
- how do you do?

Розрізняють рецептивні і репродуктивні лексичні навички(ЛН)

Рецептивна ЛН – це автоматизоване сприймання й розуміння ЛО в усному та письмовому мовленні.

Сформованість рецептивної ЛН – це умова функціонування компетентностей в Ч і А. формування рецептивних лексичних навичок передбачає оволодіння такими операціями.

- Розрізняти ЛО
- Співвіднести її зі зразком, який зберігається у ДП і зрозуміти її
- Здогадатися про її значення на основі контексту.

(Ре)продуктивна ЛН – це автоматизоване вживання ЛО в усному та писемному мовленні.

Сформованість (ре-) продуктивної лексичної навички – це умова функціонування компетентностей в Г і П.

Формування (ре-) продуктивних ЛН передбачає оволодіння такими операціями:

- Виклик ЛО, яка б відповідала ситуації спілкування і комунікативному наміру з пам'яті.
- Оформлення цієї ЛО у звуковому або графічному коді відповідно до норм ІМ.
- Миттєве сполучення цієї ЛО з іншими ЛО у синтагму або фразу.

Лексична усвідомленість є складовою загальної мовної усвідомленості або свідомого рефлексивного підходу до явищ мови і мовлення, а також до власного оволодіння ІКК.

Лексична усвідомленість – це здатність учня:

- Розмірковувати над процесами формування своєї ЛК та оволодівати іншомовною лексикою, створюючи систему власних лексичних знань.
- Свідомо реєструвати, розпізнавати і вживати ЛО різних рівнів, їх особливості та закономірності утворення і функціонування.

- Усвідомлювати переваги й недоліки свого типу “мовця” і “учня” відносно оволодіння ЛК.
- Сигналізувати лексичну сторону свого мовлення і робити відповідні висновки.

Отже, загальна мовна усвідомленість пов’язана з процесами взаємодії лексики, фонетики і граматики у мовленні, а також із лінгвістичною спостережливістю.

2. Етапи формування ЛК.

У процесі оволодіння ІЛК виділяють такі 2 етапи:

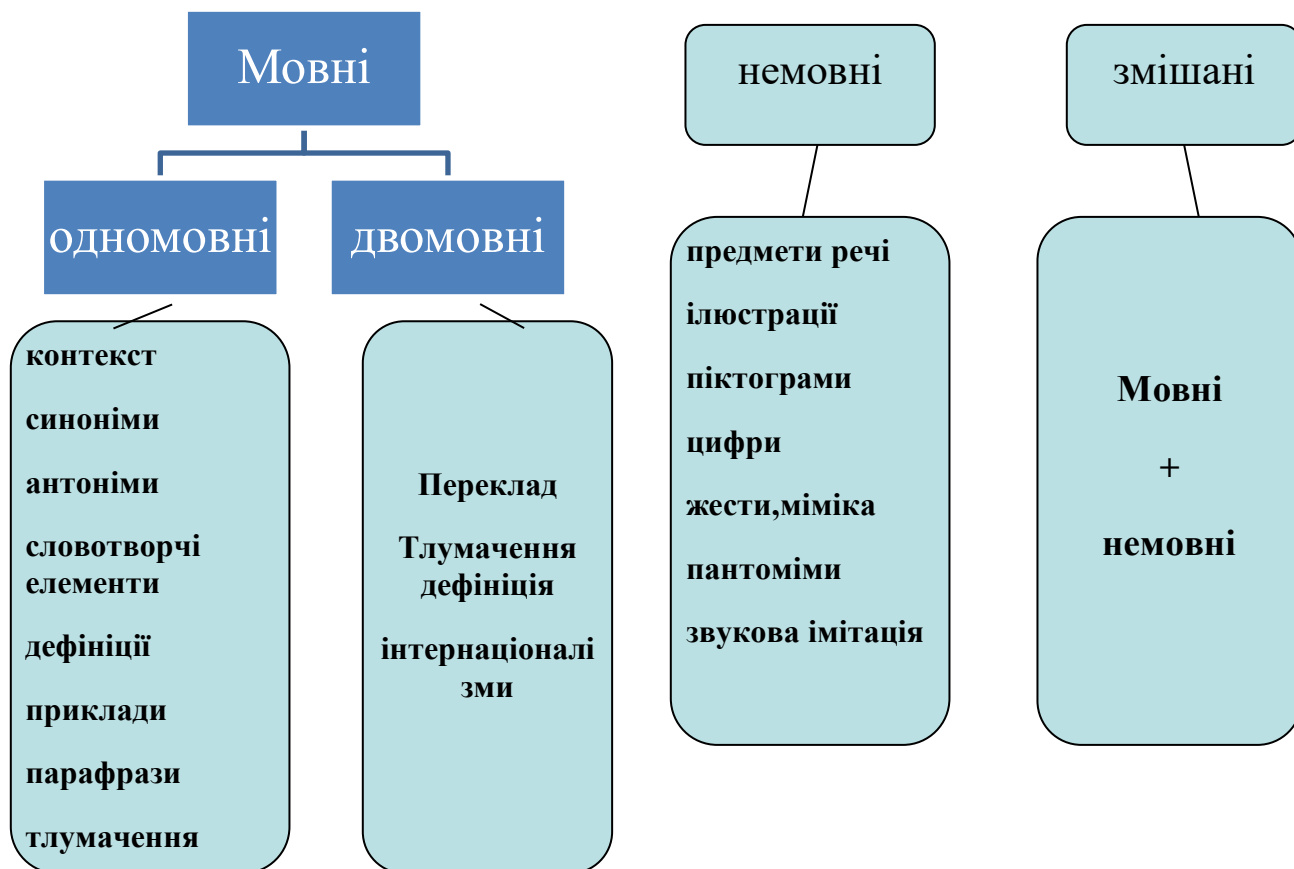
- 1) Етап ознайомлення учнів з новими ЛО, на якому відбувається формування знань про лексичну систему ІМ, правил користування нею, семантизація ЛО (розкриття значення ЛО), демонстрація особливостей її використання.
- 2) Етапи автоматизації дій учнів з новими ЛО (формування навичок), яка відбувається на рівні:

- Словоформи, вільного словосполучення, фрази / речення,
- Понадфрази (діалогічної або монологічної єдності) і мінітексту.

Ознайомлення з новими ЛО (орієнтувально-підготовчий етап формування ЛН за С.П. Шатіловим). На цьому етапі відбувається усвідомлення лексичної системи ІМ у вигляді поняття про цю систему і правил користування нею; сприйняття й осмислення нових ЛО через семантизацію. Можливими способами семантизації є: розповідь, бесіда, окремі ситуації, самостійне ознайомлення зі словам (Чабо прослуховування тексту).

Учитель спонукає учнів до пізнавальної діяльності, презентує нову лексику у контексті, чітко і правильно вимовляючи нові слова, оскільки перше запам’ятовування форми (imprint) є надзвичайно важливим.

Способи семантизації поділяють на:

На етапі автоматизації дій учнів з новими ЛО активного словниками (ситуативно-стереотипізуючий етап формування навички за С. П. Шатіловим) учитель організує тренування з формування та удосконаленням лексичних навичок.

До автоматизації дій з лексичними одиницями необхідно підходити диференційованого, тому що ступінь їх труднощі різні.

Це можуть бути труднощі:

- 1) форми слова: звукової, графічної, структурної.
- 2) Значення слова, коли обсяг значення в РМ та ІМ не співпадають.
- 3) Вживання слова, його сполучуваності з іншими словами.

3. Вправи і завдання для формування лексичної компетентності.

Засвоєння ЛО відбувається шляхом виконання некомунікативних, умовно – комунікативних, комунікативних вправ., спрямованих на набуття відповідних

знань, формування навичок і здатності використовувати набуті навички в усіх видах МД. Виділяють такі групи вправ:

1) Некомунікативні вправи на засвоєння форми і значення ЛО:

- Повторення ЛО за викладачем / ФГ
- Групування за формальними ознаками: частинами мови, словотворчими елементами
- Групування ЛО за алфавітом
- Називання ЛО до родового поняття
- Знаходження родового поняття або теми
- Виключення ЛО, які не відповідають родовому поняттю або темі
- Заповнення пропусків ЛО за смислом
- Здогадка слова за дефініцією або картинкою
- Вибір/ відбір синонімів, антонімів

Некомунікативні вправи на засвоєння сполучуваності ЛО:

- Укладання словосполучень, речень
- Розширення речень шляхом використання додаткових членів речення
- Пошук еквівалентів у РМ до сталих словосполучень.

Рецептивно - репродуктивні і продуктивні умовно-комунікативні вправи:

- Імітація зразка мовлення (ЗМ)
- Відповіді на запитання
- Підстановна в ЗМ
- Імітація з трансформацією
- Завершення ЗМ з опорою і без
- Розширення ЗМ
- Самостійне вживання ЛО у реченні
- Об'єднання ЗМ в ПФЄ

Види лексичного мінімуму

Розрізняють 3 види лексичного мінімуму (активний, пасивний і потенціальний), які відображені у вимогах програми з ІМ у ЗНЗ.

Активний лексичний мінімум – це ЛО, якими учні користуються для вираження своїх думок в усній і письмовій формі, у процесі Г та письма, а також розуміють думки інших під час А та читання.

Пасивний лексичний мінімум – це ЛО, які учні розуміють під час сприймання думок і інших в усній (А) і письмовій формі (читання).

Потенціальний словник складають ті незнайомі ЛО, про значення яких читач/слухач може здогадатися. До потенціального словника відносяться:

- Інтернаціональні ЛО, подібні за звучанням і значенням з ЛО РМ.
- Похідні та складові слова, що складаються з відомих для учнів компонентів
- Конвертовані слова
- Нові значення відомих багатозначних слів
- ЛО, про значення яких учні можуть здогадатися за контекстом.

2) Некомунікативні рецептивні та рецептивно-репродуктивні вправи для автоматизації дій з ЛО пасивного і потенціального словника:

- заповнення пропусків ЛО в тексті для читання
- співвіднесення багатозначного слова в контексті з його еквівалентами в РМ
- вибір значення багатозначного слова в тексті із декількох поданих значень
- визначення значення підкресленого багатозначного слова або фразеологізма в тексті за словником
- підкреслювання в тексті слів до теми, до проблеми
- визначення в тексті ключових слів
- знаходження в тексті інтернаціоналізмів
- самостійна семантизація незнайомих слів за їх формальними ознаками, контекстом.

4. Засоби формування та контроль рівня сформованості ЛК.

Виконання вправ і завдань для формування ЛК доцільно здійснювати з використанням різних засобів навчання (ЗН), головним з яких є підручник, що входить до складу НМК.

До допоміжних ЗН відносять:

- пояснення учителя
- інструкція щодо використання словників
- форми ведення індивідуальних. учнівських словників
- картки з новою лексикою
- комп'ютерні програми
- Ф Г

Зазвичай учні записують нові ЛО у словники, що складаються із трьох колонок: ЛО, транскрипція і переклад.

Для ефективної організації навчання ЛО учитель, окрім підручника, може залучати інші засоби, адаптуючи їх до умов навчання. Це можуть бути малюнки, предмети, кросворди, все, що відображає зміст нової ЛО.

На середньому і старшому етапах навчання доцільно використовувати засоби, що забезпечують “інвентаризацію словникового запасу, тобто тематичне і словотворче групування ЛО. До таких прийомів відносяться, зокрема і мнемонічні, як наприклад :

- Keyword method
- Loci
- Semantic grouping
- Слова – вішалки тощо.

Оскільки об'єкт контролю – лексична компетентність – є поняттям, що складається з кількох взаємопов'язаних елементів (знання, навички, лексична усвідомленість), то доцільно і важливо контроль рівня сформованості ЛК здійснювати безпосередньо у спілкуванні.

Лексичний компонент мовленнєвих умінь контролюється у процесі розвитку умінь в А, Г, Ч, П та перекладі.

Контролю підлягають такі дії з ЛО: виклик ЛО з пам'яті, сполучення її з іншими ЛО, включення слова у інший контекст.

Контроль рівня сформованості ЛК здійснюється у прихованій формі (виконання умовно – комунікативних та комунікативних вправ) або відкрито: через усні та письмові контрольні вправи.

Основним критерієм оцінювання рівня сформованості ЛК є правильність (розуміння тексту у читанні та розуміння тексту в А

Враховується наявність і кількість лексичних помилок.

Контрольні питання:

1. Дайте стислу характеристику іншомовної ЛК та її компонентів.
2. Визначення труднощів навчання ІМ (англійської)
3. Обґрунтуйте відмінність між рецептивною і репродуктивною лексичною навичкою
4. Розкрийте суть лексичної навички і продемонструйте на прикладах її якості.
5. Запропонуйте способи семантизації таких ЛО: to get, Motherland, pen, to smell, interesting . Обґрунтуйте свій вибір.
6. Охарактеризуйте активний, пасивний і потенціальний словник учня.

Конспекти лекцій до змістового модуля 2

ЛЕКЦІЯ № 4

Формування компетентності учнів в аудіюванні

План

1. Компетентність в А.
2. Складові компетентності в А.

3. Визначальні риси А.
4. Психофізіологічні механізми А.
5. Фактори, які зумовлюють успішність А.
6. Вимоги до текстів для навчання А.
7. Система вправ для навчання А.
8. Етапи роботи з аудіотекстом.
9. Способи контролю розуміння аудіотексту.
10. Фрагмент заняття з навчання А.

Ключові слова: антиципація / ймовірне прогнозування, адитивна пам'ять, А з критичною оцінкою, А з повним розумінням, А з розумінням основного змісту, А з частковим розумінням, А як компонент усно мовленнєвого спілкування, контроль розуміння, мовленнєві механізми, перед текстові завдання, після текстові завдання, сегментування мовного потоку.

1. Компетентність в А – це здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування. Цікаво знати, що у реальних умовах комунікації на А припадає від 40 до 50% часу. Є дані, які свідчать про те, що А у класі займає 57% навчального часу. У навчальному процесі – це основне джерел мовних знань і важливий засіб мовленнєвої практики на уроці і в позаурочний час. Ці дані зумовлюють необхідність урахування в практиці навчання головних аспектів А, впливу умов перебігу цієї діяльності на характер сприйняття та методів формування цього уміння.

З точки зору психофізіології А трактується як перцептивна розумова мнемічна діяльність. Перцептивна тому, що здійснюється сприйняття / рецепція/ перцепція; розумова – бо пов'язана з основними розумовими операціями: аналізом, синтезом, індукцією, дедукцією, порівнянням, абстрагуванням,

конкретизацією; мнемічна – тому, що відбувається виділення і засвоєння інформативних ознак мовних і мовленнєвих одиниць, реформування образу і впізнання як результат зіставлення з еталоном, який зберігається в пам'яті.

Мета формування компетентності в А – сформувати вміння сприймати і розуміти усне мовлення іноземною мовою

- При безпосередньому спілкуванні,
- У звуках / відео звуках,
- У типових ситуаціях навчальної, побутової, культурно-політичної та культурної сфер спілкування.

На базовому рівні А розглядається як компонент усномовленнє вого спілкування. Як самостійний вид МД А означає сприймання на слух і розуміння текстів з різною глибиною та повнотою проникнення в їх зміст: з повним розумінням та з розумінням основного змісту

Досягнення базового рівня в галузі А передбачає формування елементарної ІКК у цьому виді мовленнєвої діяльності, а саме:

- ✓ Уміння розуміти літературно-розмовне мовлення носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування, пов'язане із задоволенням найпростіших потреб (привітання, запит і передача інформації);
- ✓ Визначати тему і мету бесіди, її основний зміст, і в тих випадках, коли виникають ускладнення, звертатися до партнера з проханням повторити фразу, висловити думку інакше, розмовляти повільніше і простіше, уточнюючи при цьому значення незнайомих слів і спонукаючи при цьому до ґрунтовнішого пояснення незрозумілого);
- ✓ Уміння в умовах опосередкованого сприймання повідомлення (наприклад, оголошення по радіо) розуміти основний зміст аудіотексту (про що йдеться найважливіше);

✓ Уміння повно і точно розуміти висловлювання вчителя та однокласників, короткі повідомлення, які стосуються навчально-трудої і соціально-побутової сфер.

Перевищення цього рівня передбачає формування в учнів:

✓ Уміння розуміти основний зміст прослуханих текстів різного характеру, які містять незначну кількість незрозумілих слів.

2. Складовими компетентності в А є вміння, навички, знання (декларативні (мовні і країнознавчі знання) та процедурні (соціокультурні, зокрема мовленнєва і не мовленнєва поведінка носіїв у процесі А)) і **комунікативні здібності**. Першою складовою є мовленнєві (вміння виділяти в аудіо тексті основну інформацію і прогнозувати його зміст, вміння вибирати головні факти, не звертаючи уваги на другорядні, вміння вибірково розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів і опорі на мовну здогадку, контекст, вміння ігнорувати мовний матеріал, несуттєвий для розуміння тощо), навчальні (використання електронних засобів навчання), інтелектуальні (ймовірне прогнозування, критичне оцінювання почутої інформації, поєднання у процесі слухового сприймання мнемічної та логіко-сміслової діяльності, класифікації та систематизації отриманої інформації тощо), організаційні (самостійне учіння) та компенсаційні вміння. Комунікативні здібності А включають адекватну реакцію слухача на пропозиції інших; вміння вислухати, не переривати співрозмовника, брати почуте до уваги; цінувати мовленнєвого партнера незалежно від ступеня своєї прихильності до нього, визнавати його чесноти; орієнтуватися у ситуації спілкування.

А і Г – це дві сторони усного мовлення. Без А не може бути нормативного Г. Разом А як вид мовленнєвої діяльності є й відносно автономним (наприклад, слухання лекцій, доповідей, радіопередач і т.п.)

3. Визначальними рисами А як мовленнєвої діяльності вважаються такі:

- ✓ А відноситься до видів мовленнєвої діяльності, що реалізують усе безпосереднє спілкування і через це протистоїть читанню і писемному мовленню;
- ✓ За своєю роллю у спілкуванні – є реактивним видом мовленнєвої діяльності, так само як і читання;
- ✓ За спрямованістю на прийом і видачу мовленнєвої інформації А, як і читання, є рецептивним видом мовленнєвої діяльності;
- ✓ Форма перебігу процесу А – внутрішня, невиражена на відміну від Г і письма, які актуалізуються у зовнішній формі. Основа внутрішнього механізму А – сприйняття на слух, увага, розпізнання, зіставлення, ідентифікація, осмислення, антиципація, групування, узагальнення, утримання в пам'яті, умовивід, тобто це ніби чужа думка (аудіотекст), який треба розпізнати;
- ✓ Продукт А – умовивід, результат – розуміння сприйнятого змісту і власна мовленнєва чи немовленнєва поведінка.

А є комплексною мовленнєвою розумовою діяльністю. Воно базується на природній здатності, яка удосконалюється у процесі індивідуального розвитку людини і дає їй можливість розуміти інформацію в акустичному коді, накопичувати її в пам'яті чи на письмі, відбирати та оцінювати її згідно з інтересами чи поставленими завданнями.

4. Психофізіологічні механізми А:

- ✓ Сприймання через слуховий канал,
- ✓ Сегментування мовленнєвого ланцюга (недосвідченому аудиторі іншомовне мовлення здається суцільним єдиним потоком, а для

осмислення всього повідомлення необхідно вичленити в ньому окремі лексико-граматичні ланки),

- ✓ Довготривалої пам'яті (зіставлення мовленнєвих сигналів, що надходять з тими стереотипами, які зберігаються у нашій свідомості),
- ✓ Антиципації (або ймовірнісне прогнозування – прогнозування смислового змісту, яке дає можливість за початком слова, словосполучення, речення, цілого висловлювання передбачити його закінчення),
- ✓ Оперативної пам'яті (утримує у свідомості слухача сприйняті слова і словосполучення протягом часу, необхідного для осмислення фрази чи завершеного фрагмента),
- ✓ Осмислення (перетворення словесної інформації в образну).

5. Фактори, які зумовлюють успішність А

Суб'єктивні фактори, пов'язані з індивідуально-віковими особливостями слухача, які зумовлюють успішність А

Кмітливість слухача та низка **умінь**:

- Слухати,
- Швидко реагувати на сигнали усної мовленнєвої комунікації (паузи, логічний наголос, риторичні запитання, фрази зв'язку тощо),
- Переключатися з однієї розумової операції на іншу (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, абстрагування, конкретизація),
- Швидко схоплювати тему аудіоповідомлення,
- Співвідносити тему з широким контекстом.

Рівень сформованості / розвитку:

- Вмотивованості,
- Слухової чутливості,

- Слухової пам'яті,
- Ймовірного прогнозування,
- Уваги.

Об'єктивні фактори, які впливають на успішність А, зумовлені

Мовною формою

- Фонетичною,
- Лексичною,
- Граматичною;

Змістом аудіотексту

- Розуміння предметного змісту (фактів): що відбулося? З ким? Де? Коли?
- Логікою викладу: чому? (зв'язок між фактами)
- Загальною ідеєю, мотивами, вчинками дійових осіб:

Умовами пред'явлення

- Темпом мовлення,
- Кількістю прослуховувань,
- Джерелом А,
- Опорами та орієнтирами;

Видом мовлення

- Монологічним мовленням,
- Діалогічним мовленням.

6. Вимоги до текстів для навчання А

Матеріальна основа А – аудіотекст (інтонаційно оформлений, відповідний темп, однократність та необоротність сприйняття, контактність комунікантів, спрямованість спілкування). Як і всякий текст, він має свою композицію, структуру і смислову організацію. На відміну від письмового тексту він

інтонаційно оформлений, а його відтворення зумовлюється відповідним темпом, однократністю та необоротністю сприйняття, контактністю комунікантів і спрямованістю спілкування, яке підтримується паралінгвальними засобами.

У середній школі використовується в основному два види аудіотекстів: текст-опис, фабульний текст.

В текстах-описах представлена сукупність ознак об'єкта і фактів, які об'єднані загальною темою. Логічні зв'язки між окремими фактами нестійкі, допускається їх перестановка. Через це у такому тексті не завжди легко виділити головне та другорядне, і розуміння тексту залежить переважно від суми зрозумілих фактів, які необхідно запам'ятати. Текст-опис складається з простих речень, іноді з однорідними членами. Варіативність синтаксичних структур обмежена. Іноді зустрічаються складні речення з метою вираження відношень зв'язку чи протиставлення. В кожному реченні, як правило, описується один факт.

Визначальною ознакою фабульних текстів є динамізм подій, дій та вчинків персонажів, що зумовлюються логічним інваріантом та означенням часу. В таких текстах легко виділити основне і другорядне. Між окремими фактами та епізодами існують логіко-сміслові зв'язки. Фабульні тексти відрізняються експліцитно вираженими смисловими зв'язками і відношеннями між окремими фактами. В них наявні складні синтаксичні конструкції, бо в них виражається головна і детальна інформація.

Крім структурних ознак, зумовлених типологічними характеристиками аудіотекстів, останнім притаманні ще й мовні характеристики, які допомагають або утруднюють процес: неточна інтерпретація звучання слів, явища фонетичної редукції, особливості сприйняття довгих та коротких слів, незвичайний порядок слів, вставні звороти в реченнях тощо.

Основною вимогою до змісту аудіотекстів слід вважати інформативність та цікаву фабулу. У практиці навчання ІМ тексти для А мають бути автентичними, доступними за змістом та мовним складом. Короткими за тривалістю звучання, в основному монотематичними. Відбираються такі типи текстів:

- Мовлення партнера у стандартних ситуаціях спілкування;
- Оголошення програм, прогнозу погоди (по радіо, телебаченню тощо);
- Фабульні тексти (розповіді, повідомлення, роздуми).

7. Система вправ для навчання А

I підсистема

Мета – формування мовленнєвих *навичок* А:

- Фонетичних,
- Лексичних,
- Граматичних.

Мета – розвиток мовленнєвих *механізмів* А:

- Мовленнєвого слуху,
- Аудитивної пам'яті,
- Осмислення,
- Ймовірного прогнозування.

II підсистема

Мета – розвиток мовленнєвих *умінь* А:

- Передбачати зміст,
- Виділяти головне,
- Знаходити деталі,
- Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки,

- Зосереджувати уваги на діях і характеристиках персонажів,
- Простежувати логічну послідовність подій і дотримуватися її при передачі змісту.

8. Етапи роботи з аудіотекстом

Pre-listening stage

- Зняття мовних і/або смислових труднощів;
- Прогнозування змісту аудіотексту за його назвою, ілюстрацією, ключовими словами, першим / останнім реченням тощо;
- Формулювання комунікативної настанови на А тексту.

While-listening stage

- Власне А тексту;

Post-listening stage

- Контроль розуміння (основного і детального) змісту аудіотексту;
- Обговорення змісту аудіотексту.

9. Способи контролю розуміння аудіотексту

Існують різні **рівні розуміння аудіоповідомлення**:

1. Фрагментарне
2. Загальне/глобальне
3. Повне/детальне
4. критичне

Невербальні способи

- Виконання дій
- Використання цифр
- Використання сигнальних карток
- Використання облікових карток
- Виготовлення схем / креслень

- Підбір / розташування малюнків

Вербальні способи

Репродуктивні

- Переклад окремих слів, словосполучень, речень,
- Складання плану,
- Складання запитань за змістом аудіотексту,
- Відповіді на запитання,
- Бесіда за змістом аудіотексту,
- Переказ змісту іноземною мовою,

Рецептивні

- Вибір пунктів плану аудіотексту,
- Тести з вибором відповіді.

Фрагмент заняття з навчання А

Teacher: You will hear a radio news report about “Google”, a popular Internet search engine. Before you listen, try to predict what kind of information you may hear.

Студенти обмінюються думками. Викладач також бере участь у розмові, ставлячи навідні запитання:

How many of you have a regular access to the Internet

Have you ever used Google?

Why did you use it?

How did you benefit from it?

вносячи корективи і спрямовуючи розмову у потрібне русло.

Google to Launch Google Editions Platform

An executive with Google says the company will launch a new platform next year that lets readers buy books that can be accessed from anywhere, be it a personal computer, cell phone or other platform.

Tom Turvey, the head of Google Books partnership program in North America Southern America and Asia, said Thursday that the search giant, which launched Google Books in 2004, is “moving to a platform allowing users to buy a book.” Speaking at the 61st Frankfurt Book Fair, Turvey said Google Editions would be launched during the first half of 2010 and the publisher would set the price.

“It will be a browser-based access,” he said. “The way the e-book market will evolve is by accessing the book from anywhere, from an access point of view and also from a geographical point of view.”

Turvey said the company will start with between 400,000 and 600,000 books.

Вчитель пояснює значення незнайомих лексичних одиниць із тексту (передусім власних назв: Tom Turvey, топонімів: Frankfurt тощо).

Listening for Main Idea

Teacher: Listen to the report, and be ready to give a summary.

Listening for Detail

Teacher: Listen to report, and be ready to make your own radio news report about “Google”.

Дискусія

Teacher: Make comments on the report you have heard. Have you learned anything new? Do you agree with everything the presenter’s saying about “Google”?

Контрольні питання

1. Назвіть психофізіологічні механізми А, суб’єктивні та об’єктивні труднощі навчання А, етапи роботи з аудіотекстом та способи контролю розуміння аудіоповідомлення.
2. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні А.

Лекція № 5

Формування компетентності в Г

План

1. Загальна характеристика Г як виду мовленнєвої діяльності.
2. Психофізіологічні механізми Г.
3. Навчання діалогічного мовлення.
 - 3.1. Психолінгвістичні особливості діалогічного мовлення.
 - 3.2. Одиниця навчання діалогічного мовлення
 - 3.3. Основні види діалогічних єдностей і функціональні типи діалогів.
 - 3.4. Етапи навчання діалогічного мовлення.
 - 3.5. Приклади вправ для навчання діалогічного мовлення
4. Навчання монологічного мовлення
 - 4.1. Психолінгвістичні особливості монологічного мовлення
 - 4.2. Типи монологічних висловлювань
 - 4.3. Особливості навчання монологічного мовлення
 - 4.4. Приклади вправ для навчання монологічного мовлення
5. Особливості вправ для формування компетентності в Г
6. Сучасні інтерактивні технології навчання для формування компетентності у Г

Ключові слова: діалог, ДЄ, монолог, понадфразова єдність, мікродіалог, мікромонолог, функціональні типи діалогу / монологу, опори, інтерактивні технології навчання.

1. Загальна характеристика Г як виду мовленнєвої діяльності. Г забезпечує усне спілкування іноземною мовою в діалогічній формі (паралельно з

Ам) і в монологічній формі. Вона спрямоване до однієї особи або до необмеженої кількості осіб. Як і будь-яка інша діяльність, акт Г завжди має певну мету, мотив, в основі якого лежить потреба; предмет – думки того, хто говорить; продукт – висловлювання (діалог або монолог) і результат, який може виражатися у вербальній або невербальній реакції на висловлювання.

Г – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, у процесі якої здійснюється формування, формулювання і передача думок в усній формі.

Функції Г:

- Повідомлення інформації,
- Запит інформації,
- Обмін думками, враженнями,
- Вплив, переконання, пропозиції, спонукання до дії,
- Виступи за різних умов,
- Здійснення професійної діяльності.

2. Психофізіологічні механізми Г або як же породжується усне мовленнєве висловлювання?

Спочатку в певній ситуації виникає мотив висловлювання, що позначає початковий момент породження мовлення, і відповідно – **комунікативний намір** (КН) того, хто говорить (**мотиваційно-спонукальна фаза**). КН визначає роль мовця як учасника спілкування, конкретну мету його висловлювання: чи він про щось запитує, щось стверджує, закликає до чогось тощо. На цьому рівні мовець уже знає, про що говорити, у нього виникає загальний задум майбутнього висловлювання, який поки що не має свого мовного втілення, але вже існує у предметно-зображальному коді. Задум стосується всього тексту / висловлювання в цілому: в ньому намічається основна теза тексту, тобто попередній смисловий план, який уточнюється мовцем протягом всього процесу його реалізації.

Далі здійснюється оформлення задуму шляхом відбору мовних засобів – граматичних структур, слів, який реалізується спочатку у внутрішньому мовленні, де створюється потенціальна мовленнєва схема висловлювання. Навіть при безпосередньому повідомленні своїх думок у момент їх виникнення їх вираженню у зовнішньому мовленні все ж передують поява мовленнєвомоторних імпульсів, які хоча б на долю секунди, випереджають вимову слів (**аналітико-синтетична фаза**). **Внутрішнє мовлення** еліптичне, побудоване за принципом конспекту, йому притаманна згорнутість, воно не озвучене. Далі має місце включення голосового апарату, і сформоване висловлювання шляхом артикуляції та інтонування втілюється у **зовнішньому (озвученому) мовленні**. Процес породження усного висловлювання супроводжується слуховим контролем, завдяки чому постійно здійснюється зворотний зв'язок, що приводить висловлювання у відповідність до задуму (**виконавча фаза**).

Основні механізми процесу Г:

- Осмислення (в єдності, аналізу та синтезу)
- Пам'яті (в єдності довготривалої/постійної пам'яті та короткострокової/оперативної пам'яті)
- Випереджаючого синтезу.

Специфічні механізми Г:

- Механізм репродукції (за даними Е.П.Шубіна, репродукція готових блоків в англійському побутовому діалозі становить 25%);
- Механізм вибору слів і граматичної структури;
- Механізм комбінування (продуктивність, новизна, швидкість Г);
- Механізм конструювання (конструювання мовленнєвих одиниць на основі аналогії з певною абстрактною моделлю, що зберігається в мозку людини, на основі відчуття мови);
- Механізм прогнозування (у структурному і смисловому планах);

- Механізм дискурсивності (мовець оцінює ситуацію, сприймає сигнали зворотного зв'язку, приймаючи рішення безпосередньо у процесі спілкування).

3. Навчання діалогічного мовлення

3.1. Психолінгвістичні особливості діалогічного мовлення.

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухачем так і мовцем.

З психологічної точки зору діалогічне мовлення характеризується:

- Вмотивованістю (необхідно створити умови, в яких з'явилося б бажання та потреба щось сказати);
- Зверненістю (спілкування, як правило, проходить у безпосередньому контакті учасників)
- Двосторонність (мовець-слухач, реакція на репліку партнера)
- Емоційність (мовлення емоційно забарвлене, оскільки мовець передає свої думки, почуття, ставлення до того, про що йдеться)
- Спонтанність (неможливо спланувати заздалегідь)
- Ситуативністю (часто зміст діалогічного мовлення можна зрозуміти лише з урахуванням тієї ситуації, в якій воно здійснюється). У процесі навчання йдеться про ситуації, які спонукають до мовлення. Такі ситуації називають комунікативними. До компонентів **комунікативної ситуації** належать: обставини здійснення спілкування, стосунки між комунікантами, мовленнєвий намір і реалізація акту спілкування.

До **лінгвістичних особливостей** діалогічного мовлення належать:

- Еліптичність,

- Наявність «готових» мовленнєвих одиниць,
- Наявність слів – заповнювачів пауз,
- Наявність стягнених форм.

3.2. Одиниця навчання діалогічного мовлення – ДЄ – це сукупність реплік, яка характеризується структурною, інтонаційною та змістовою завершеністю. Перша репліка діалогічної єдності завжди ініціативна. Друга репліка може бути або повністю реактивною (реплікою-реакцією), або реактивно-ініціативною, тобто включати реакцію на попереднє висловлювання і спонукання до наступного. Приклад:

— Is lunch ready?

— Yes. Let's have lunch in the garden. (реактивно-ініціативна).

Учні мають навчитися: 1) **починати** розмову, використовуючи ініціативну репліку, 2) правильно і швидко **реагувати** на ініціативну репліку співрозмовника реактивною реплікою; 3) **підтримувати бесіду**, тобто з метою продовження розмови вживати не суто реактивні, а реактивно-ініціативні репліки.

3.3. Основні види діалогічних єдностей

<i>Групи</i>	<i>Види</i>
I - повідомлення	Повідомлення – повідомлення Повідомлення – запитання Повідомлення - спонукання
II - спонукання	Спонукання – згода Спонукання – відмова Спонукання - запитання
III - запитання	Запитання відповідь на запитання

	Запитання - контрзапитання
IV – мовленнєвий етикет	Привітання – привітання Прощання – прощання Вдячність – реакція на вдячність

Функціональні типи діалогів

Залежно від провідної комунікативної функції, яку виконує той чи іний діалог, розрізняють **функціональні типи діалогів**. Результати досліджен, порведених на автентичних навчальних матеріалах англійською, німецькою і російською мовами, показали, що найпоширенішими є чотири основні тпи діалогів:

- Діалог-розпитування
- Діалог-домовленість
- Діалог-обмін враженнями, думками
- Діалог-обговорення (дискусія).

Діалог-розпитування може бути одностороннім або двостороннім. У першому випадку ініціатива запитувати інформацію належить лише одному партнерові, у другому – кожному з них. Двосторонній діалог-розпитування розвиває ініціативність обох партнерів, характерну для природного спілкування.

Одне з важливих умінь, яким учін повинні оволодіти з першого року навчання ІМ, є уміння вести **діалог-домовленість**, який використовується при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри, він є найбільш посильним для учнів. Після оволодіння діалогом-домовленістю здійснюється янавчання змішаного типу діалогу: розпитування-домовленість.

Наступним за складністю є **діалог-обмін враженнями / думками**, метою якого є виклад свого бачення якогось предмета, події, явища, коли співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргументи для доказу,

погоджують з точкою зору партнера або спростовують її. Ініціатива ведення бесіди є двосторонньою.

Найскладнішим є **діалог-обговорення / дискусія**, коли співрозмовники прагнуть виробити якесь рішення, дійти певних висновків, переконати один одного в чомусь.

3.4. Етапи навчання діалогічного мовлення передбачають оволодіння:

- ✓ Реплікування (вправи на імітацію, підстановку, відповіді на запитання, на запит певної інформації, повідомлення інформації тощо)
- ✓ Певними діалогічними єдностями,
- ✓ Мікродіалогами,
- ✓ Діалогами різних функціональних типів.

Основними якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог ІМ є такі **спеціальні вміння**:

- Уміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку;
- Уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;
- Уміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- Уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, втражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;
- Уміння продукувати ДЄ різних видів;
- Уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих комунікативних ситуацій;
- Уміння у разі необхідності ввічливо перервати розмову і звернути ся за допомогою до партнера або навіть довідника.

Базовий рівень володіння ІМ передбачає опанування учніми такими типами діалогів:

- ❖ Діалог етикетного характеру
- ❖ Діалог-розпитування
- ❖ Діалог-домовленість
- ❖ Діалог-обмін думками, повідомленнями.

У результаті учні мають навчитися виконувати такі мовленнєві завдання для ведення діалогів згаданих типів:

1. Для ведення діалогу етикетного характеру (привітати та відповісти на привітання, назвати себе і назвати іншу людину, пропрощатися, поздоровити, висловити побажання і прореагувати на них, висловити і вдячність і прореагувати на неї, погодитися / не погодитися з чимось, висловити радість / засмучення).
2. для ведення діалогу розпитування (запитувати і повідомляти інформацію з позиції того, хто відповідає і навпаки, цілеспрямовано розпитувати інформацію в односторонньому порядку).
3. Для ведення діалогу-домовленості (звернути ся з проханням, висловити готовність / відмову його виконати, висловити пропозицію і погодитися / не погодитися з нею, зпросити до дії, домовитися про певні спільні дії).
4. Для ведення діалогу обміну думками (вислухати думку і погодитися / не погодитися з нею, висловити свою точку зору / обґрунтувати її, висловити і сумніви, невпевненість, висловити схвалення / не схвалення, осуд).

Приклади вправ для навчання діалогічного мовлення

Вправа 1. Умовно-комунікативна, вмотивована, рецептивно-репродуктивна з частковим керуванням, рольовим ігровим компонентом та із спеціально створеними опорами (виконується в парах, кожен учень отримує картку).

Інструкція для У1: Ваш друг збирається їхати до Берліна. Ви були в цьому місті в минулому році. Які визначні міста Берліна ви б порадили йому відвідати у першу чергу? Використовуйте при цьому наступні фрази.....

Інструкція для У2: Ви збираєтесь їхати до Берліна. Поцікавтесь у свого друга, яки йуже відвідав це місто, які визначні місця варто оглянути перш за все? Використайте при цьому такі фрази.....

Вправа 2. Умовно-комунікативна, вмотивована, рецептивно-продуктивна за частковим керуванням, з рольовим ігровим компонентом і природним опором (виконується в парах, кожен учень отримує картку).

Інструкція для У1: Ви приїхали до свого приятеля, який мешкає у Лондоні. Сьогодні вінне зможе вас супроводжувати при ознайомленні з містом. ВИ хочете оглянути центральну частину міста і відвідати Британський музей. Розпитайте приятеля, як це краще зробити.

Інструкція для У2: Ви мешкаєте у Лондоні поряд зі станцією метро ... До вас приїхав приятель з України. Сьогодні ви не зможете супроводжувати його в подорожі по місту. Користуючись мапою міста і схемою метро, поясніть приятелю, як дістатися до цих місць.

Вправа 3. Комунікативна, вмотивована, рецептивно-продуктивна, з мінімальним керуванням (виконується у групі, всі студенти беруть участь в обговоренні проблеми).

Інструкція для студентів: Вас турбують проблеми поширення наркоманії та алкоголізму серед молоді. Якими є ваші думки з цього приводу і як можна вирішити ці проблеми?

4. Навчання монологічного мовлення

4.1. Психолінгвістичні особливості монологічного мовлення

Монолог – це безпосередньо спрямований на співрозмовника чи аудиторії організований вид усного мовлення, який передбачає висловлювання однієї особи.

Монологічне мовлення виконує такі **комунікативні функції**:

- Інформативну (повідомлення інформації),
- Впливову (спонукання до дії чи попередження небажаної дії),
- Експресивну,
- Розважальну,
- Ритуально-культурну.

До **психологічних особливостей** монологічного мовлення належать наступні:

- ✓ Вмотивованість,
- ✓ Зверненість,
- ✓ Однонаправленість,
- ✓ Зв'язність,
- ✓ Контекстуальність,
- ✓ Логічність,
- ✓ Послідовність,
- ✓ Тематичність,
- ✓ Ситуативність.

З огляду **лінгвістики** монологічному мовленню властиві такі риси:

- Завершеність речень,
- Повнота висловлювань,
- Розгорнутість,
- Різноструктурність,
- Складний синтаксис,

- Наявність засобів міжфразового зв'язку.

4.2. Залежно від комунікативної функції та характеру логіко-синтаксичних зв'язків між реченнями розрізняють такі основні **типи монологічних висловлювань**: опис, розповідь і роздум.

Монолог-опис є констатуючим типом монологічного висловлювання, в якому стверджується наявність чи відсутність будь-яких ознак в об'єкті, описується людина, природа, погода тощо, вказується просторове розміщення предметів, перераховується їх якості та ознаки.

Монолог-розповідь є динамічним типом монологічного висловлювання, в якому розповідається про розвиток подій, пригод, дій чи станів. Дійсність сприймається у процесі її розвитку та зміни в хронологічній послідовності. Різновидами монологу-розповіді є **монолог-оповідь** і **монолог-повідомлення**. Якщо в розповіді йдеться про об'єктивні факти з життя суспільства в цілому, то в оповіді – про факти з життя самого розповідача.

Монолог-міркування спирається на умовиводи як процес мислення, в ході якого на основі вихідної тези / судження (чи декількох) робиться висновок. Оскільки у процесі роздуму завжди вирішується якась проблема, то вона об'єктом роздуму. Різновидом монологу-міркування є **монолог-переконання**.

Функціонально-сміслові типи монологічних висловлювань рідко зустрічаються в чистому вигляді. В описі, наприклад, може бути роздум, у розповіді – опис тощо. Найтісніше переплетені між собою повідомлення, розповідь та оповідь. Так, монологічне висловлювання учнів за темою «Свята», як правило, складатиметься з трьох взаємопов'язаних частин: повідомлення про одне із свят, розповіді про його історію та оповіді про святкування у школі.

4.3. Особливості навчання монологічного мовлення.

Одиниця навчання монологічного мовлення – понадфразова єдність.

Понадфразова єдність – це сукупність декількох фраз, які об'єднані за змістом і утворюють певний смисловий блок.

Етапи навчання монологічного мовлення:

- Оволодіння понадфразовою єдністю (навчити учнів об'єднувати 3М рівня фрази в одну понадфразову єдність),
- Оволодіння мікромонологами (навчитися самостійно будувати висловлювання понадфразової єдності за допомогою різних **опор**: зображальних, вербальних, комбінованих),
- Створення монологів різних функціональних типів.

Базовий рівень навчання ІМ передбачає **оволодіння** учнями такими **типами діалогів**:

- Коротке повідомлення,
 - Розповідь,
 - Опис,
 - Розмірковування / переконання.
1. Мовленнєві завдання для реалізації **монологу-повідомлення** передбачають здійснення таких мовленнєвих дій: повідомити фактичну інформацію, поєднуючи речення в логічній послідовності.
 2. Мовленнєві завдання для реалізації **монологу-розповіді** передбачають здійснення таких мовленнєвих дій: розповісти про себе (свого друга, місто / село тощо), висловити при цьому свою думку, свою оцінку.
 3. Мовленнєві завдання для реалізації **монологу-опису** передбачають здійснення таких мовленнєвих дій: описувати природу, місто / село, зовнішність тощо, використовуючи слова і словосполучення, що означають якість (добрий / злий, високий / низький тощо).
 4. Мовленнєві завдання для реалізації **монологу міркування / переконання** передбачають здійснення таких мовленнєвих дій: переконати співрозмовника в

чомусь, навести докази за чи проти певної дії / факту, спонукати співрозмовника до певних дій.

4.4. Приклади вправ для навчання монологічного мовлення

Вправа 1. Умовно-комунікативна, вмотивована, репродуктивна, з повним керуванням, без рольового компонента, зі спеціальними опорами.

Інструкція для У: ВИ нещодавно повернулися з Відня. Друзі цікавляться вашими враженнями про місто. Розкажіть їм про свою подорож, використовуючи такі словосполучення...

Вправа 2. Комунікативна, вмотивована, продуктивна, з мінімальним керуванням, із природними опорами, без рольового ігрового компонента.

Інструкція для У: Ви відвідали нещодавно виставку сучасного зарубіжного мистецтва. Розкажіть друзям про свої враження і зацікавте їх цією виставкою, демонструючи ілюстрації деяких творів.

Вправа 3. Комунікативна, вмотивована, рецептивно-продуктивна, з мінімальним керуванням, з природними опорами і рольовим ігровим компонентом.

Інструкція для У: Ви є співробітником однієї з українських компаній. Ваша компанія розширює свої зв'язки із зарубіжними країнами і має намір відкрити у Європі свої філіали. Ви переглянули швейцарські газети із пропозиціями про оренду офісних приміщень. Але ви б хотіли орендувати більш представницьке приміщення. Зателефонуйте в одне із агентств, яке займається цими питаннями, та опишіть, який офіс ви хотіли б орендувати.

5. Особливості вправ для формування компетентності в Г

Типи вправ для навчання Г

<i>Критерій</i>	<i>Типи вправ</i>
Спрямованість вправи на видачу чи прийом інформації	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Репродуктивні ✓ Рецепттивно-репродуктивні ✓ Продуктивні ✓ Рецепттивно-продуктивні
Комунікативність	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Умовно-комунікативні ✓ комунікативні
Керованість з боку викладача	<ul style="list-style-type: none"> ✓ повне керування ✓ часткове керування ✓ мінімальне керування
!!!Наявність опор	<ul style="list-style-type: none"> ✓ з опорою (штучною чи природною) ✓ без опори
!!!Наявність ігрового рольового компонента	<ul style="list-style-type: none"> ✓ з рольовим ігровим компонентом ✓ без рольового ігрового компонента
Спосіб організації	<ul style="list-style-type: none"> ➤ парна, групова, фронтальна, індивідуальна

Опори для висловлювань

<i>Вербальні</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ підстановчі таблиці ➤ структурно-мовленнєві схеми ➤ функціональні схеми ➤ денотатні картки ➤ ключові слова ➤ план висловлювань ➤ текст
<i>Зображальні</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ план квартири / будинку ➤ сюжетний малюнок ➤ серія малюнків ➤ фотографії ➤ відеоматеріали
<i>Вербально-зображальні</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ план міста / кварталу ➤ карта ➤ схеми із текстовим супроводом ➤ аудіовідеоматеріали

6. Сучасні інтерактивні технології навчання для формування компетентності у Г:

- ❖ навчання у співробітництві
- ❖ проектна робота
- ❖ рольова гра.

Варіанти інтерактивної **роботи у співробітництві**: навчання в команді, ажурна пилка, коло ідей, мікрофон, інтерв'ю, мозковий штурм, кейс-метод, дерево рішень, круглий стіл, дискусія, ток-шоу, телеміст, дебати.

Проектна робота є синтезом мовленнєвої, інтелектуальної, пізнавальної роботи та творчої діяльності. Розрізняють наступні типи проектів: **виробничі** (результати мають бути представлені у формі звітів, письмових робіт, журналу тощо), **інформаційно-дослідницькі** (учасники працюють індивідуально або у невеликих групах, шукають необхідну інформацію та презентують її в усній або письмовій формі), **проекти-огляди** (опитування, анкетування за визначеною проблемою, аналіз даних та пред'явлення результатів) та **організаційно-ігрові** (учасники беруть на себе різні ролі, зумовлені характером і змістом проекту та демонструють результати своєї діяльності у вигляді дискусії, драматизації, презентації).

Проекти за участю викладача та студентів бувають: **керовані, напівкеровані та проекти вільного вибору.**

Рольова гра – це форма організації колективної навчальної діяльності студентів з метою формування у них іншомовної компетентності у Г в умовах, які максимально наближені до реальних. Типи рольових ігор: **соціально-побутові та професійно орієнтовані.** Рольова гра обов'язково має складатися з наступних компонентів: **ситуації, ролі та мовленнєвих і немовленнєвих дій.**

Питання для опрацювання

1. Наведіть приклади лінгвістичних особливостей діалогічного та монологічного мовлення.
2. Оберіть одну із інтерактивних технологій навчання та доведіть її ефективність, детально описавши останню за допомогою додаткової інформації з різних джерел.

Лекція № 6

Формування компетентності в читанні

План

1. Суть Ч та його психофізіологічні механізми
2. Вимоги до текстів для читання
3. Труднощі навчання Ч іноземною мовою
4. Навчання техніки читання
5. Навчання Ч як виду мовленнєвої діяльності
 - 5.1. Види читання
 - 5.2. Етапи роботи з текстом для читання
 - 5.3. Приклади вправ
 - 5.4. Способи контролю розуміння прочитаного

Ключові слова: техніка читання, внутрішнє промовляння, дотекстовий / при текстовий / післятекстовий етапи навчання, труднощі читання, переглядове / вибіркоче / вивчаюче читання, Чпро себе / Чвголос, невербальні / вербальні способи контролю розуміння прочитаного тексту.

1. Суть Ч та його психофізіологічні механізми

В історичному плані Ч виникло пізніше усного мовлення, проте на його основі, і стало важливим засобом спілкування і пізнання. Ч іноземною мовою як

комунікативне уміння та засіб спілкування є, поряд з усним мовленням, важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації, яким учні середньої школи мають оволодіти згідно з вимогами чинної програми з іноземних мов.

Це рецептивним видом мовленнєвої діяльності, який включає техніку Ч і розуміння того, що читається, і відноситься до письмової форми мовлення. У зв'язку з цим виділяють змістовий та процесуальний аспекти діяльності читця. Змістовий аспект Ч залежить від процесуального і полягає в досягненні розуміння інформації, яка сприймається читцем, завдяки декодуванню графічних знаків та смислових зв'язків тексту.

Ч як спосіб спілкування і вид мовленнєвої діяльності характеризується:

- Мотивом спілкування
- Предметом (думки інших людей)
- Продуктом (їх розуміння)
- Результатом (зміна поведінки, стану).

Психофізіологічні механізми читання:

- ❖ Зорового сприйняття
- ❖ внутрішнє проговорювання
- ❖ сегментування тексту (умовною одиницею сприймання вважається слово)
- ❖ оперативної пам'яті
- ❖ антиципації
- ❖ довготривалої пам'яті
- ❖ осмислення (мінімальною смисловою одиницею тексту вважають синтагму).

Цікаво знати наступні факти про читання:

- акт Ч відбувається тоді, коли очі читця рухаються уздовж рядка, причому цей рух відбувається не плавно, а стрибкоподібно: зупинка

(для фіксації сприйнятого) – стрибок – зупинка – стрибок. Досвідчений читець робить на рядку 4-6 зупинок тривалістю кожної з них 0,2 секунди.

- Вважається, що для впізнання слова достатньо сприйняти його загальну конфігурацію та 3-4 чітко видимі літери, а решта літер під час зупинки очей потрапляє в зону так званого бокового, периферійного зору.
- Одночасно з поступальними рухами очей відбуваються і регресивні рухи, щоб уточнити деякі деталі, переконатися у правильності розуміння прочитаного.

2. Вимоги до текстів для читання

- ✓ Пізнавальна цінність текстів. Їх інформативність
- ✓ Відповідність темі
- ✓ Відповідність змісту текстів віковим особливостям та інтересам студентів
- ✓ Виховний та розвиваючий потенціал
- ✓ Соціокультурний потенціал
- ✓ Доступність
- ✓ Автентичність
- ✓ Наявність різних форм мовлення : діалогічного і монологічного
- ✓ Різноманітність текстів, що функціонують у ситуаціях реального спілкування.

Функції іншомовного тексту:

- Збагачення і розширення знань
- Тренування (лексико-граматичний матеріал, вправління у читанні, використання певного мовного матеріалу у відповідях на запитання, для переказу)

- Розвитку усного мовлення на основі прочитаного тексту (переказ, драматизація, продовження або початок, обговорення проблеми)
- Розвитку смислового сприйняття тексту (його розуміння: перевірка розуміння окремих епізодів і всього тексту).

3. Труднощі навчання Ч іноземною мовою

Об'єктивні труднощі навчання Ч зумовлені:

- Труднощами орфографічної та графічної систем
- Мовною формою тексту
- Змістом тексту
- Типом тексту (науково-популярні, публіцистичні, художні, прагматичні (регламентують повсякденне спілкування))
- Умовами пред'явлення тексту.

Суб'єктивні фактори, що полегшують сприйняття тексту:

При навчанні Ч вголос:

- Кмітливість
- Уміння читати рідною мовою
- Уміння швидко схоплювати тему тексту
- Уміння співвідносити тему тексту з широким контекстом

При навчанні Ч мовчки (про себе)

- Вмотивованість
- Зорова чутливість
- Зорова пам'ять
- Ймовірне прогнозування
- Поле читання
- Увага.

4. Навчання техніки читання

Техніка Ч включає цілий комплекс автоматизованих навичок, які зводяться, врешті-решт, до того, щоб швидко сприймати графічні образи слів, автоматично співвідносити їх зі звуковими образами та значеннями цих слів.

Етапи навчання:

- Ч уголос (дотекстовий (Ч слів, словосполучень, простих речень) і текстовий (Ч простих, але зв'язних текстів) періоди) – некомунікативні вправи,
- Ч текстів про себе / мовчки з метою одержання необхідної чи бажаної інформації.

У сучасній практиці навчання техніки Чіноземною мовою використовується переважно фонетичний (звуковий) аналітико-синтетичний метод, розроблений К.Д.Ушинський для навчання Ч рідною мовою, проте в деяких випадках застосовуються й інші відомі методи: за правилами читання, за ключовими словами, метод цілих слів.

Вправи з техніки Ч групуються в залежності від їх цільового спрямування, а саме:

- ❖ Розвиток графемно-фонемних зв'язків (вибрати названу букву з ряду даних)
- ❖ Техніка Чізольованих слів та словосполучень
- ❖ Прогнозування форми слова (скласти слова з окремих букв)
- ❖ Розвиток навичок синтагматичного членування речень та інтонаційного оформлення (прочитайте речення, змінюючи логічний наголос у ньому)
- ❖ Розширення поля Чта швидкості сприймання навчального тексту (причитати текст за певний час).

5. Навчання Ч як виду мовленнєвої діяльності

5.1. Види читання

У залежності від комунікативної мети, яка ставиться учителем на уроці, від характеру тексту використовуються такі види читання:

- **Ознайомлювальне Ч** (ступінь розуміння 70-75%) – з розумінням основного змісту тексту – Чпро себе без вказівки на обов'язкове наступне використання здобутої інформації, яке здійснюється у високому темпі. Мета – точність розуміння основного змісту і найбільш суттєвих деталей. Для розвитку вмінь ознайомлювального Чвикористовуються досить великі за обсягом тексти, легкі для розуміння, які містять 25-30% надлишкової, другорядної інформації (художні, науково-популярні, прагматичні тексти).

- **Вивчаюче Ч** (ступінь розуміння 100%) - з повним розумінням змісту – вдумливе читання, яке здійснюється у повільному темпі, об'єктом якого є «вивчення» не мовного матеріалу, а тієї інформації, що подається тексті. Мета – досягнення максимально повного й точного розуміння інформації тексту і критичного осмислення цієї інформації. Матеріалом для навчання є пізнавальні тексти різних жанрів і прагматичні тексти (інструкції, рецепти, меню), що містять значущу для студентів інформацію та мовні і смислові труднощі.

- **Вибіркове / переглядове Ч** (ступінь розуміння 40-50%) – Чз метою пошуку необхідної інформації. Мета – формування вмінь швидко переглянути низку матеріалів (газет, журнальних статей, програм, довідників), для того щоб знайти конкретну інформацію і сконцентрувати на ній свою увагу. Для організації переглядового Чпідбираються тематично пов'язані тексти.

5.2. Етапи роботи з текстом для читання

Дотекстовий етап

- Аналіз мовних і смислових труднощів тексту
- Введення у проблему / галузь науки

- Формулювання комунікативного завдання

Притекстовий етап

- Чтексту

Післятекстовий етап

- Контроль розуміння змісту тексту
- Обговорення змісту прочитаного тексту
- Навчання смислової переробки інформації тексту.

У процесі навчання ІМ у ЗНЗ необхідно сформулювати уміння читання на комунікативно достатньому рівні, з тим щоб учні могли розуміти: 1) основний зміст нескладних автентичних текстів та 2) досягти повного розуміння складніших за змістом і структурою текстів різних жанрів: суспільно-політичних, науково-популярних, художніх (адапованих). Учні потрібно навчити користуватися двомовними словниками та різниці довідниками.

Так, на **першому етапі** основним завданням є розвиток навичок техніки читання уголос і про себе / мовчки і досягнення швидкості читання, яка становить 300 друк. знак / хв. ЦЕ включає роботу з укріплення асоціацій між буквами та звуками, формування зоро-графічних та слухомоторних зв'язків, які сприятимуть миттєвому впізнанню і розумінню значень слів тощо.

На **другому етапі** ставиться завдання навчити чнів читати вголос і про себе складніші тексти пізнавального характеру, що представлені у підручнику та читанці. Учні повинні здогадуватися про значення незнайомих слів на базі контексту, словотворчих елементів тощо. Читаючи текст учні повинні зрозуміти основний зміст і важливі деталі. Якщо виникає необхідність у повторному читанні, то вчитель має поставити нове завдання. З метою подолання труднощів розуміння тексту проводиться лексичний, граматичний, структурний та смисловий аналіз, використовується переклад. Учні вчать користуватися двомовним словником.

На **третьому етапі** учні повинні уміти читати без словника з метою отримання основної інформації, або зі словником – для повного розуміння тексту, що включає 6% незнайомих слів. Використовуються нескладні автентичні тексти суспільно-політичної, науково-популярної та художньої літератури. Удосконалюються прийоми прогнозування на рівні слова та на рівні тексту.

Учні старших класів мають оволодіти навичками анотування, реферування та рецензування текстів.

5.3. Приклади вправ

Для навчання ознайомлювального читання

- ✓ Вправи на прогнозування змісту тексту (Ознайомтесь із заголовками тексту / малюнками, фотографіями до тексту / і висловіть гіпотези: про що може йтися у тексті? Прочитайте текст і перевірте свої гіпотези);
- ✓ Вправи на розуміння теми, основної думки тексту (Прочитайте текст і виберіть з малюнків один, що найточніше передає основний зміст прочитаного);
- ✓ Вправи на визначення логічної послідовності подій у тексті (Прочитайте текст, спираючись на ключові слова / план. Розподіліть слова / пункти плану у необхідній послідовності).

Для навчання вибіркового / переглядового читання:

- ✓ Прочитайте текст і передайте його зміст 3-4 реченнями. Прочитайте текст та складіть до нього план.
- ✓ Вправи на вибіркоче розуміння фактів, викладених у тексті (Прочитайте текст і заповніть таблицю: Хто?Де?Коли?)

Для навчання вивчаючого читання:

- ✓ Вправи на прогнозування змісту тексту (прочитайте початок і придумайте закінчення / початок)

- ✓ Вправи на визначення логічної послідовності подій у тексті (прочитайте текст і складіть до нього детальний план)
- ✓ Вправи на розуміння тексту (Прочитайте дві розповіді і визначте, чим вони відрізняються).

5.4. Способи контролю розуміння прочитаного

Рівні розуміння прочитаного повідомлення:

- ❖ *Фрагментарний* (вміння розуміти загальний зміст окремих речень, відокремлювати головну інформацію речення від другорядної, встановлювати логічні зв'язки між елементами речення);
- ❖ *Глобальний* (вміння визначати тему тексту, розуміти загальний зміст почутого / прочитаного тексту);
- ❖ *Детальний* (вміння відокремлювати основну інформацію від другорядної, членувати текст на смислові частини, визначати факти, встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту, виділяти експліцитно висловлену головну думку тексту);
- ❖ *Критичний* (вміння розуміти імпліцитно висловлену інформацію тексту, виділяти імпліцитно висловлену головну думку тексту)

Невербальні способи контролю прочитаного повідомлення:

- Виконання дій
- Використання цифр
- Використання сигнальних карток
- Використання облікових карт
- Виготовлення схем, креслень
- Підбір малюнків
- Розташування малюнків.

Вербальні способи контролю прочитаного повідомлення:

Рецептивні

- Вибір пунктів плану
- Виконання текстів множинного вибору

Репродуктивні

- Переклад окремих слів, словосполучень, речень
- Складання плану
- Складання запитань за текстом
- Відповіді на запитання
- Бесіда за текстом
- Переказ змісту іноземною або рідною мовою.

Завдання, які *НЕ* слід давати учням:

- Прочитайте діалог і відтворіть його
- Прочитайте текст уважно
- Прочитайте текст уважно за 10 хвилин
- Прочитайте уважно текст і будьте готові відповісти на запитання, які я вам поставлю.

Питання для опрацювання

1. Наведіть приклади лінгвістичних особливостей діалогічного та монологічного мовлення.
2. Поясніть і наведіть приклади типів автентичних текстів.

Лекція № 7

Формування компетентності в письмі

План

1. П і писемне мовлення.
2. П як вид мовленнєвої діяльності.

3. Система вправ для формування компетентності у письмі.
4. Навчання техніки письма.
5. Етапи навчання писемного мовлення.
6. П як засіб навчання та контролю.

Ключові слова: письмо, писемне мовлення, орфографія, графіка, техніка письма, психофізіологічні механізми, функції письма, комунікативні, некомунікативні, умовно-комунікативні вправи, вправи з ігровим компонентом.

1. П і писемне мовлення.

У сучасній методичній літературі розрізняють **П і писемне мовлення**. Такий поділ пов'язаний із особливостями механізму письма, що складається з двох фаз: складання слів за допомогою літер та формування П вих повідомлень, до складу яких входять слова, словосполучення тощо. В основі реалізації **першої фази** лежить оволодіння графікою та орфографією. Для реалізації **другої фази** необхідно оволодіти мовленнєвими вміннями.

Писемне мовлення – П в широкому розумінні терміна – це специфічний код мовленнєвої діяльності, кодування інформації з урахуванням графічного способу зв'язку. Писемне мовлення відрізняється від інших не тільки своєю специфікою, але й ступенем розповсюдження його в побуті. Використання писемної мови вужче у порівнянні з усним мовленням. У шкільних програмах з іноземних мов П визначається частіше як засіб, а не мета навчання. На різних ступенях навчання ІМ роль письма змінюється. Так, на **першому етапі** реалізується мета оволодіння технікою письма, формування навичок, пов'язаних із засвоєнням звуко-буквених відповідностей. Вказані вміння необхідні для розвитку вмінь читання та усного мовлення.

На **другому етапі** основним є навчання орфографії у зв'язку з накопиченням нового мовного матеріалу. Одночасно розвивається писемне мовлення як засіб, що сприяє формуванню. Вміння та навичок мовлення усного.

На **третьому етапі** набуті ранішу навички письма удосконалюються поряд з удосконаленням усного мовлення. Певне місце займає також робота, спрямована на засвоєння орфографії нових мовних одиниць. Крім того, писемне мовлення виконує ще одну важливу роль – воно стає допоміжним засобом у самостійній роботі учнів над мовою, зокрема у вигляді складання анотацій та планів до прочитаних текстів.

Чинна програма підкреслює, що письмо є **метою і важливим засобом** навчання.

Як зазначається у Європейському освітньому стандарті з іноземних мов, володіння письмом на базовому рівні передбачає досягнення елементарної комунікативної компетентності, яка забезпечує учневі уміння в найбільш типових ситуаціях повсякденного спілкування за допомогою письма:

- Заповнити анкету, формуляр чи опитувальний лист,
- Написати привітальну листівку зарубіжним ровеснику до одного із свят, що відмічається у країні, мова якої вивчається, а також до дня народження,
- Написати листа зарубіжному ровеснику,
- Скласти нотатки для себе або для інших людей, написати коротке повідомлення.

2. Отже, **П як вид мовленнєвої діяльності** є процесом формування, формулювання і передачі у графічній формі своїх власних думок або думок інших людей.

Базові функції письма як самостійного виду мовленнєвої діяльності:

- Дистанційна, опосередкована П вим текстом взаємодія людей – спілкування / комунікація / авто комунікація;
- Концептуалізація знань (тобто перетворення їх у поняття) та їх збереження;
- Інтелектуалізація особистості;
- Трансляція соціокультурного досвіду одного покоління іншому;
- Самовираження особистості (рефлексія / саморефлексія).

Психофізіологічні механізми процесу письма:

- ✓ Механізми осмислення (зв'язків між поняттями, зв'язків між членами речення, зв'язків між даним – темою – і новим - ремою)
- ✓ Механізми попереднього синтезу (промовляння у внутрішньому мовленні, планування висловлювання)
- ✓ Механізми ретроспективного аналізу (можливість відшукати у пам'яті необхідні мовні засоби для точного і яснішого вираження думки)
- ✓ Механізми пам'яті (передусім оперативної).

Рівні породження П вого висловлювання:

III рівень – виконавчий: зовнішнє (графічне) оформлення висловлювання і зворотний зв'язок на базі зорового контролю;

II рівень – аналітичний: лексико-граматичне оформлення висловлювання у внутрішньому мовленні (програмування внутрішньо мовленнєвої схеми висловлювання);

I рівень – мотиваційно-спонукальний: виникнення мотиву і комунікативного наміру.

3. Система вправ для формування компетентності у письмі

Підсистема вправ для навчання техніки письма

- група вправ для формування *графічних* навичок письма
- група вправ для формування *орфографічних* навичок письма

Підсистема вправ для формування мовленнєвих навичок письма

- група вправ для формування *лексичних* навичок письма
- група вправ для формування *граматичних* навичок письма
- група вправ для формування навичок *вживання засобів міжфразового зв'язку*

Підсистема вправ для формування й розвитку вмінь письма

- група вправ для навчання написання *функціонально-сміслових типів письма* (описів, повідомлень / розповідей, міркувань)
- група вправ для навчання написання «*академічних*» видів письма (анотацій, рефератів, доповідей, рецензій, статей)
- група вправ для навчання різних видів *писемного спілкування* (написання записок, листів (офіційних і неофіційних), різних видів заяв, об'яв, реклам, короткої біографії, певних видів ділових документів (контрактів, ділових угод тощо), коректного заповнення офіційних форм, анкет).

4. Навчання техніки письма

З урахуванням тісного зв'язку письма з читанням, оскільки їх основою є одна графічна система мови, навчання техніки письма слід здійснювати паралельно з оволодінням технікою читання.

Під **каліграфічними навичками** розуміють навички написання букв і буквосполучень даної мови як окремо, так і в писемному мовленні. Головна увага при навчанні техніки письма приділяється чіткості і нормативному написанню букв. Для формування графічних / каліграфічних навичок слід використовувати вправи, метою яких є навчити учнів писати букви алфавіту тієї мови, що вивчається. Це можуть бути вправи на написання окремих букв, на ускладнене списування / виписування букв, буквосполучень і слів (з елементами

комбінування, групування тощо). Такі вправи є **не комунікативними**, проте надання їм ігрового характеру, а саме проведення вправ у вигляді змагання на особисту / командну першість, робить їх вмотивованими і виправдовує їх використання у сучасному навчальному процесі.

У навчанні **орфографії** виділяють дві підгрупи вправ: до **першої групи** входять вправи на списування (виписування) і дописування; до **другої** – вправи для запису на слух (диктанти різних видів: зорові, зоро-слухові, слухові (з попередньо знятими труднощами, з омофонами, пояснювальні, контрольні), самодиктанти).

5. Етапи навчання писемного мовлення

У навчанні письма дослідники виділяють **три етапи**:

- ❖ оволодіння графікою / орфографією із залученням матеріалу, опрацьованого усно;
- ❖ засвоєння структурних моделей речень, властивих усній та П вій формам спілкування, комбінування їх у мовленні;
- ❖ оволодіння писемним мовленням як засобом спілкування.

На **першому етапі** формування орфографічних навичок використовуються вправи з аналізу, вправи на ідентифікацію та диференціацію.

Основною метою **другого етапу**, поряд з орфографічними навичками, є формування лексико-граматичної правильності письма. На цьому етапі найбільш поширеними визнаються такі види вправ: вправи на запитання-відповіді з частковою зміною мовного матеріалу, на трансформацію мовного зразка, на підстановку, на розширення і скорочення, диктанти.

Мета **третього етапу** – формування дій, що забезпечують виклад власних думок у П вій формі (відповіді на запитання, складання листа, опис картини / слайдів тощо).

Для навчання писемного мовлення методисти рекомендують два види вправ: **умовно-комунікативні** (для формування і вдосконалення лексико-граматичних навичок письма – перед учнем поставлене певне мовленнєве завдання) та **комунікативні** (написання листів, заповнення офіційних форм, написання записок, творів, есе тощо).

6. П як засіб навчання та контролю

П здатне відігравати значну роль у навчанні усного мовлення, читання, лексики, граматики. Крім цього, важливою функцією письма у навчанні іноземних мов є те, що на всіх етапах воно здатне служити ефективним засобом контролю. П ві контрольні роботи, як поточні, так і підсумкові, застосовуються з метою перевірки знань мовного матеріалу, практичних умінь А, усного висловлювання, читання.

Питання для опрацювання

1. Чи можливо навчити лише письма (без А, читання, Г) і чому?
2. Які сучасні технічні засоби можна використовувати для навчання письма?

СЕМІНАРИ

Семінар № 1

Тема: Мета та зміст навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ.

Мета: навчити студентів формулювати цілі навчання іноземних мов, визначати зміст навчання згідно зі ступенем навчання та відповідно до Програмою з ІМ.

План:

1. Державні стандарти загальної середньої освіти та навчання іноземних мов і культур
2. Рівні оволодіння ІМ згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання (2003 р)
3. Структура і зміст навчання іноземних мов і культур у ЗНЗ.
4. Характеристика цілей навчання ІМ у ЗНЗ відповідно до Програми з іноземної мови.

Ключові слова: aims, content, domains, proficiency levels: A1 – Breakthrough, A2 – Waystage, B1- Threshold, B2- Vantage.

Рекомендована література:

Основна:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання. – К.: Вид-во Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Підручник./колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2013. – с. 15 – 23, с. 90-110.
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій : [навч. – метод. посібник для студ. мовн. спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за ред. С.Ю.Ніколаєвої – К. : Ленвіт, 2011. – 344с.
5. Професійно-методична підготовка студентів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія / Н.В. Зінукова, Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, Н.Р. Петранговська, О.Р. Світлична, І.І. Березенська, Н.П. Сіваєва, О.С. Гуманкова, Л.В. Барало, О.А. Зимовець, С.Б. Мор-котун,

Ю.М. Жиляєва, А.М. Мормуль, І.Ф. Литньова, Є.М. Карпенко. – Д.: Вид-во ДУЕП, 2009. – 494 с.

Допоміжна:

6. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 239 с.

7. Черниш В.В. Європейський досвід підготовки вчителя іноземної мови // Бібліот. Журн. «Іноземні мови», Вип. 2/2008. – К. : Ленвіт, 2008. – 64 с.

Інформаційні ресурси:

<http://www.esl-library.com/index.cfm?PageId=1>

<http://www.btinternet.com/~ted.power/literacy.html>

<http://www.englishpage.com/>

<http://www.macmillanenglish.com/BlankTemplate.aspx?id=28164>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Практичні завдання

1. Проаналізуйте програму з англійської мови для початкової і основної школи.
2. Охарактеризуйте рівні оволодіння ІМ для початкової та середньої школи згідно Рекомендацій Ради Європи (A1 і A2+).
3. Проаналізуйте компоненти змісту навчання ІМ в початковій та основній школі.

Виконайте тест (True/False):

1. There are 4 aims of teaching English at school.
2. The leading aim of teaching English is sociocultural.
3. A2 is a level typical of the basic school.
4. The main components of communicative competence are: language, speech, sociocultural and strategic.

5. Sociocultural competence deals with comparison of two cultures.
6. There are 3 domains of teaching English: personal, public and professional.
7. Speech competence consists of speaking, reading and writing.
8. Language competence comprises of: phonetics, vocabulary and grammar.

Семинар № 2

Тема: Формування граматичної та фонологічної компетентностей.

Мета: формувати у студентів вміння комунікативно-спрямованого навчання граматики, відбирати активний та пасивний граматичний мінімум згідно з програмними вимогами, поетапно формувати фонологічну компетентність, використовуючи різні опори відповідно до психологічних особливостей учнів: римівки, прислів'я, вірші, аудіо і відеоматеріали.

План:

1. Мета і завдання формування граматичної та фонологічної компетентностей.
2. Зміст та особливості граматичної та фонологічної компетентностей.
4. Етапи формування фонологічної компетентності
5. Етапи формування граматичної компетентності.

Ключові слова: phonological competence, components of phonological competence, pronunciation, intonation, rhyme, rhythm, stress, approximation, anticipation, grammar competence, active and passive grammar minimum, grammar test, drill stage.

Рекомендована література:

Основна:

1. Борщовецька В.Д. Зізнська А.П. Методичні рекомендації з дисципліни «Практична фонетика з англійської мови в умовах ECTS для студентів I курсу філологічних спеціальностей денної та заочної форм навчання/ В.Д. Борщовецька. А.П.Зізнська. –Біла Церква, 2015. –63 с.

2. Гапонова С.В. Планування граматичного етапу уроку іноземної мови / С.В. Гапонова // Іноземні мови. – 1997. – №3. – С. 6–10.
3. Долина А. В. Методика вдосконалення фонетичної компетенції у майбутніх учителів англійської мови у самостійній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.02 “Теорія та методика навчання : германські мови” / А. В. Долина. – К., 2012. – 22 с.
4. Карневская Е. Б., Раковская Л. Д., Мисун Е.А. Практическая фонетика английского языка.: Учеб.пособие. – Мн.: Выш. шк., 1990. – 279 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Підручник /колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – с. 192 – 214; с. 234-257
6. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова (2–12 класи).
7. Скляренко Н.К. Навчання граматичних структур англійської мови в школі. Посібник для вчителів. – К. : Рад .школа, 1982. – 103 с.
8. Скляренко Н.К. Систематизація і повторення іншомовного граматичного матеріалу в основній і старшій школі // Іноземні мови. – 2005, №2. – С. 3-7.
9. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1996. – С. 55–60.
10. Baker, A. Introducing English Pronunciation. A Teacher's Guide to "Tree or Three?" and "Ship or Sheep?". – CUP, 1992.
11. Baker, A. Ship or Sheep? An Intermediate pronunciation course. – CUP, 1991.

Допоміжна:

1. Хельбиг Г. Грамматика в преподавании иностранных языков // Иностран. яз. в школе, 1976, №3. – С. 28-34.
2. Черноватый Л.Н. Психолингвистические основы теории педагогической грамматики. – Харьков: Основа, 1992. – 245 с.

Інформаційні ресурси:

www.onestopenglish.com/section.asp

www.rhymezone.com/

http://kiev.usembassy.gov/relo_etrc_ukr.html

<http://www.btinternet.com/~ted.power/literacy.html>

<http://www.englishpage.com/>

www.esl-library.com / www.macmillandictionaries.com/resources/e-lessons/e-lessons.htm

<http://distant.ioso.ru/library/publication/METMAT.htm>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Практичні завдання

1. Складіть вправи для кожного етапу формування фонологічної компетентності.
2. Підготовте мікроелемент уроку з:
 - а) презентації англійської голосної та приголосної фонем;
 - б) проведенню фонетичної зарядки на основі римівки, мікродіалогу. пісні вірша.
3. Підберіть (якомога більше) римівки та прислів'я на голосні та приголосні фонемі.
4. Складіть вправи для кожного етапу формування граматичної компетентності.
5. Підготовте мікроелемент уроку з:
 - Введення і первинного закріплення нового граматичного явища;
 - активізації граматичних навичок на основі рольової гри.
6. Складіть граматичний тест для контролю засвоєння будь-якого граматичного явища .

Виконайте тест:

Test (True or False?)

- 1) Correct pronunciation is necessary for communication.

- 2) The main aim of teaching pronunciation is to pronounce the most important sounds correctly.
- 3) The English literary pronunciation is called RP.
- 4) We should start teaching pronunciation with reproductive exercises.
- 5) The principle of approximation can be applied to teaching intonation.
- 6) Imitative approach is the only one in teaching pronunciation at the intermediate level.
- 7) In teaching pronunciation no creative stage is possible.
- 8) Pronunciation warm-up should start with receptive exercises.
- 9) Teaching pronunciation faces no problems at the Intermediate level.

Multiple-choice Grammar Test

- 1) The inductive way of introducing new grammar material starts with:
 - a) explanation and rules;
 - b) exercises;
 - c) speech examples.
- 2) The deductive way of introducing new grammar material starts with:
 - a) imitation;
 - b) speech examples;
 - c) explanation and rules.
- 3) Cultural value of teaching grammar lies in:
 - a) developing of logical thinking of intermediate learners;
 - b) expanding linguistic and cultural outlook of intermediate learners;
 - c) giving and getting practical information to intermediate learners.
- 4) Grammar – in – Action approach implies:
 - a) lexical approach;
 - b) communicative approach;

- c) structural approach.
- 5) One of the activities for the communicative approach is:
 - a) listen and physically respond;
 - b) write a dictation;
 - c) create a cognitive map and describe it.
- 6) The aim of the focussed practice stage is:
 - a) reinforcement of receptive and reproductive grammatical skills;
 - b) using a grammatical phenomenon independently in written speech;
 - c) using a grammatical phenomenon independently in oral speech.
- 7) For primary assimilation we use:
 - a) recognition and imitation activities;
 - b) transformation and substitution activities;
 - c) completion and extension activities.

Семінар № 3

Тема: Формування лексичної компетентності.

Мета: формувати у студентів вміння комунікативно-спрямованого навчання лексики, відбирати активний та пасивний лексичний мінімум згідно з програмними вимогами, поетапно формувати лексичну компетентність відповідно до ступеня навчання.

План:

1. Мета і завдання формування лексичної компетентності.
2. Зміст формування лексичної компетентності.
4. Етапи формування лексичної компетентності.
5. Вправи для формування лексичної компетентності.

Ключові слова: lexical competence, active/passive/potential vocabulary, receptive/reproductive/productive exercises, taxonomy of lexical competence formation.

Рекомендована література:

Основна:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Підручник / колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – С. 215-233.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С.Ю. Ніколаєва та ін. – К.: Ленвіт, 2002.
3. Основы методики преподавания иностранных языков / Под ред. В.А. Бухбиндера, В. Истраусса. – К.: Вища школа, 1986. – С. 59–64.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2–12 класи // English Language and Culture. – № 29–30.
5. Michael McCarthy. Vocabulary. – Oxford University Press, 1990.
6. Morgan, J. and Rivoluceri, M. Vocabulary. – OUP, 1986.

Допоміжна:

1. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетентності / С.Ю. Ніколаєва. – К.: ІЗИН, 1996. – 312 с.
2. Іноземні мови навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1-4 класи. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>.
3. Іноземні мови навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 5-9 класи. Джерело доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>, 07.06.2017.

4. ПРОГРАМА для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова для 10-11 класів Академічний рівень. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/1-eng-ak.pdf>.

Інформаційні ресурси:

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58088>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/e-lessons/e-lessons.htm>

www.nadasisland.com

<http://www.esl-library.com/index.cfm?PageId=1>

<http://www.btinternet.com/~ted.power/literacy.html>

<http://www.englishpage.com/>

<http://www.macmillanenglish.com/BlankTemplate.aspx?id=28164>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Практичні завдання

1. Складіть вправи з формування лексичної компетентності відповідно до етапів її формування..
2. Продемонструйте фрагмент уроку з:
 - семантизації і первинного закріплення нового лексичного матеріалу;
 - автоматизації лексичного матеріалу в рольовій грі;
3. Складіть тестові завдання з формування лексичної компетентності

Виконайте тест:

- 1) The main aim of teaching vocabulary to intermediate learners is:
 - a) to form lexical competence;

- b) to form dynamic stereotypes;
 - c) to use vocabulary in speaking and writing.
- 2) The most important part of the vocabulary work is:
- a) word introducing;
 - b) vocabulary drills;
 - c) communicative practice.
- 3) The educational tasks of teaching vocabulary presuppose:
- a) developing different learning strategies;
 - b) solving communicative tasks;
 - c) learning semantically important words relevant to four domains.
- 4) The communicative practice can be organized with the help of:
- a) solving a crossword puzzle;
 - b) drawing a picture the objects you like and describing it;
 - c) guessing a word.
- 5) The aim of the focused practice is:
- a) to reinforce the vocabulary in all language activities;
 - b) to use new vocabulary in oral speech;
 - c) to use new words correctly in written speech.
- 6) One of the criteria for the selection of the active minimum vocabulary is:
- a) taking neutral words;
 - b) excluding antonyms;
 - c) taking international words.

Семинар № 4

Тема: Навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності.

Мета: навчити студентів підбирати тексти для А для учнів різних вікових груп та розробляти завдання на формування аудитивних вмінь згідно різних

етапів; навчити студентів працювати з усіма видами Ч та підбирати тексти для всіх видів Ч(analytical, synthetic, skimming, scanning)

Професійна спрямованість: майбутні вчителі мають вміти організовувати процес формування А на основі різножанрових текстів, розробляти способи перевірки розуміння отриманої інформації та організовувати роботу учнів з двомовними словниками, навчити учнів інформацію з текстів з різною метою.

План:

1. Мета та зміст навчання А та Ч у ЗНЗ.
2. Труднощі навчання А та Ч англійської мови.
3. Характеристика різних видів читання, яким навчають у ЗНЗ.
4. Особливості навчання синтетичного та аналітичного читання.
5. Етапи формування аудитивних та читацьких вмінь. Види вправ (див. Додаток Ж, З)

Опорні поняття: Listening comprehension, as an aim and a means of teaching, stages of listening comprehension formation, pre-listening, while-listening, post-listening, anticipation, prediction, follow-up activities, analytical reading, synthetic reading, skimming reading, scanning reading, pre- reading/while-/post-reading activities/ follow-up activities.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бігич О.Б. Способи контролю розуміння почутого / прочитаного англійського повідомлення молодшими школярами / О.Б. Бігич // Іноземні мови. – 2001. – №2. – С. 42–44.
2. Вайсбурд М.Л. Обучение синтетическому чтению / М.Л. Вайсбурд. – М., 1967.
3. Жустеева Г.А. Использование графических опор в процессе обучения аудированию английской речи: Автореф. дис. ... канд.. пед. наук. – М., 1991.

– 16 с.

4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – С. 117–146.
5. Метьолкіна О.Б. Ігри для навчання аудювання молодших школярів / О.Б. Метьолкіна // Іноземні мови. – 1997. – № 4. – С. 67–69.
6. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С.Ю. Ніколаєва та ін. – К.: Ленвіт, 2002.
7. Grellet, F. Developing Reading Skills. – CUP, 1991.
8. Grenfell, M. Process reading in the communicative classroom // Language learning journal. – 1992. – №6. – P. 48–52.
9. Hagen, S. Sound Advice: A Basis for Listening. – Longman, 2000. – 183 с.
10. Head, K., Tayler, P., Reading in Teacher Development. – Heinemann, 1997.
11. Kirn, E. and Hartman, P. Interactors. A Reading Skills Book. – Copyright by Random House New York, 1985.
12. Klapper, J. Reading in foreign language: theoretical issues // Language learning journal. – 1992. – №5. – P. 27–30.
13. Rogova G.V. Methods of Teaching English. – M., 1983. – Ch.8.
14. Scott, W. Teaching English to Children. – Longman, 1991. – P. 21–32.
15. Stacy A. Hagen. Sound Advice. – Longman, 2000.
16. Stokes, J. Elementary Task Listening. – Cambridge University Press, 1992. – 43с.

Допоміжна:

1. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке / З.И. Клычникова. – М., 1983.
2. Кулиш Л.Ю. Психонингвистические аспекты восприятия устной иноязычной речи. – К.: Вища школа, 1982. – 23 с.

3. Рогова Г.В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов педвузов / Г.В. Рогова, И.Н. Верещагина. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2000. – С. 116–132.
4. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник / С.В. Роман. – К.: Ленвіт, 2005.
5. Сіліцька І.О. Ігри, які полегшують навчання / І.О. Сіліцька // Англійська мова в початковій школі № 11 (12), листопад 2005 р. – С. 23–26.
6. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. / колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – С. 187–205.

Інформаційні ресурси:

<http://www.onestopenenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

<http://www.nadasisland.com/writing/>

<http://www.onestopenenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59782>

<http://www.distant.ioso.ru/library>

<http://www.macmillanenglish.com/methodology/authors/videos.htm>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Завдання для виконання

1. Підберіть тексти для А для учнів початкової, основної та старшої школи.
2. Розробіть та запропонуйте завдання для кожного етапу сформованості аудитивних навичок.
3. Підготуйте та програйте фрагмент уроку з навчання А.

4. Запропонуйте алгоритм роботи з синтетичним видом читання.
5. Розробіть вправи по роботі з одномовними словниками.
6. Програйте фрагмент уроку з навчання Чна різних ступенях ЗНЗ.

Поточний контроль

Виконайте тест множинного вибору:

- 1) Pre-listening activities are used:
 - a) to promote active listening;
 - b) to provide follow-up activities;
 - c) to form anticipation and prediction skills.
- 2) Listening Comprehension to intermediate learners presupposes listening and understanding:
 - a) of living speech;
 - b) of recorded speech;
 - c) of living and recorded speech.
- 3) At the intermediate level preference is given to:
 - a) analytical reading;
 - b) synthetic reading;
 - c) skimming reading.
- 4) According to the methodological aim reading can be:
 - a) study and communicative;
 - b) obligatory and supplementary;
 - c) independent and guided.
- 5) According to the extension of reading such modes of reading are adequate:
 - a) analytical and synthetic;
 - b) intensive and extensive;
 - c) class and home reading.
- 6) Analytical reading is a mode of reading for which:

- a) a dictionary is widely used;
- b) no dictionary is used;
- c) adapted texts are used.

7) Listening comprehension as an aim of teaching means:

- a) developing of listening competence;
- b) developing of listening and speaking competence;
- c) developing of linguistic competence.

8) One of the linguistic difficulties of listening comprehension is:

- a) the speaker's timbre;
- b) the volume of auditory memory;
- c) stylistic peculiarities.

9) Listening comprehension at the intermediate level is:

- a) an aim of teaching;
- b) a means of teaching;
- c) a means and an aim of teaching.

10) One of the communicative tasks for listening is:

- a) listen and find the ending to the text;
- b) listen to the text and retell it;
- c) listen and make up several questions to the text.

11) The most effective way of comprehension check is:

- a) answering the questions;
- b) a multiple choice test;
- c) making up questions.

12) One of the extra-linguistic difficulties of listening comprehension is:

- a) presence of geographical names;
- b) tempo of speaking;
- c) grammatical difficulties.

- 13) The syllabus requires that the audiotexts in the 5th form should last:
- a) up to 1 minute;
 - b) up to 3 minutes;
 - c) up to 2 minutes.
- 14) The syllabus requirements presuppose reading and understanding of the texts:
- a) within 1500 graphic signs;
 - b) within 1000 graphic signs;
 - c) within 2000 graphic signs.
- 15) Methodological requirements to the texts for reading take into consideration:
- a) age group peculiarities;
 - b) educational character of the text;
 - c) scientific peculiarities of the text.

Семинар № 5

Тема: Навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

Мета: сформувати у студентів вміння навчати різних видів Г – монологічного та діалогічного мовлення на основі різних комунікативних ситуацій та текстів для Чі А; навчити студентів методиці навчання каліграфії та орфографії, а також вмінням креативного письма.

Професійна спрямованість: майбутні вчителі іноземної мови мають володіти вміннями навчати учнів монологічному та діалогічному мовленню, планувати навчання даним видам мовлення на основі зображальної наочності; майбутній вчитель іноземної мови повинен вміти сформулювати вміння письма та писемного мовлення, які пред'являються вимогами Програми з ІМ у ЗНЗ

План:

1. Мета та зміст навчання Г у ЗНЗ.
2. Психологічні та лінгвістичні особливості навчання монологічного та діалогічного мовлення та їх видам.
3. Етапи формування монологічного та діалогічного мовлення. Вправи до кожного етапу.
4. Мета та завдання навчання письма і писемного мовлення у ЗНЗ.
5. Алгоритм навчання каліграфії та орфографії.
6. Навчання творчого письма на різних етапах ЗНЗ.

Опорні поняття: speaking, monological and dialogical competence, sentence level, utterance level, discourse level, narration, description, reflection, argumentation, calligraphy, spelling, dictation, essay, formal/informal writing, written speech, sentence linkers, creative / free writing, guided writing, controlled writing, annotation, paragraph structure

Рекомендована література:

Основна:

1. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке: Кн. Для учителя. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1985. – 160 с.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – С. 167–186.
3. Ніколаєва С.Ю. Сучасні технології навчання іноземного спілкування / С.Ю. Ніколаєва, Г.А. Гринюк та ін. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 36–52.
4. Панова Л.С. Обучение иностранному языку / Л.С. Панова. – К., 1985.
5. Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Рус. язык, 1981. – 248 с.

6. Складенко Н.К. Обучение речевої діяльності на англійському мові / Н.К. Складенко і др. – К., 1988.

Допоміжна:

1. Бухбіндер В.А. Основи методики преподавания иностранных языков / В.А. Бухбіндер. – К., 1986.
2. Литвин С.В., Складенко Н.К. Навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи. «Бібліотека журналу «Іноземні мови»», вип. 2/2001. – К.: Ленвіт, 2001. – 48 с.
3. Мазунова Л.К. Письмо как способ и средство сохранения фенотипа «человек культурный». – М.: Наука, 2006. – 304 с.
4. Kolomyets Valentina. Writing in the Classroom // Modern English Teacher. – OUP – 1996. – Vol. 5, №3. – P. 45–52.

Інформаційні ресурси:

<http://www.onestopenenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

<http://www.nadasisland.com/writing/>

<http://www.onestopenenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59782>

<http://www.distant.ioso.ru/library>

<http://www.macmillanenglish.com/methodology/authors/videos.htm>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Завдання для виконання

1. Розробіть алгоритм навчання монологічного та діалогічного мовлення на основі тексту.

2. Складіть картотеку вправ з навчання монологічного та діалогічного мовлення згідно їх етапів.
3. Програйте мікроелемент уроку з навчання монологу або діалогу.
4. Розробіть алгоритм навчання каліграфії.
5. Розробіть один із видів диктанта для учнів основної школи.
6. Запропонуйте завдання для навчання різним видам творчого письма.

Виконайте тест

- 1) The final stage of teaching writing is:
 - a) creative writing;
 - b) guided writing;
 - c) controlled writing.
- 2) A dictogloss is:
 - a) a speedy dictation;
 - b) a dictation with pauses;
 - c) a dictation-reproduction.
- 3) Writing is closely connected with:
 - a) oral speech;
 - b) reading;
 - c) all language activities.
- 4) One of the communicative functions of Monologue is:
 - a) influential;
 - b) descriptive;
 - c) narrative.
- 5) Teaching writing a summary should be done in such an order:
 - a) paraphrase;
 - b) reconstruct the material;

- c) find the key points.
- 6) The aim of teaching monologue is:
- a) the formation of monological competence;
 - b) the formation of lasting utterances;
 - c) the formation of speaking skills.
- 7) Linguistic peculiarities of dialogue are:
- a) contracted forms of auxiliary verbs;
 - b) emphatic intonation;
 - c) silence fillers.
- 8) The aim of teaching writing at the intermediate level is:
- a) to develop writing competence;
 - b) to develop spelling competence;
 - c) to develop the technique of writing.
- 9) One of the speech activities in teaching writing is:
- a) writing a letter;
 - b) making up a plan;
 - c) enlarging the story.
- 10) The second component of the structure of monologue is:
- a) conclusion;
 - b) introduction;
 - c) body.
- 11) One of the major communicative characteristics of dialogue is:
- a) common character of the situation;
 - b) structural correlation;
 - c) economical character.
- 12) At the intermediate stage writing is:
- a) an aim of teaching;

- b) a means of teaching;
 - c) an aim and a means of teaching.
- 13) One of the activities for guided writing is:
- a) use a skeleton for your letter;
 - b) fill in the gaps in the sentences;
 - c) transform the endings of the sentences.
- 14) At the third stage of teaching dialogue such an activity can be used:
- a) reconstruct the dialogue;
 - b) close a conversation;
 - c) solve the problem.
- 15) Teaching dialogue-in-action approach presupposes:
- a) knowledge of conversational strategies and formulas;
 - b) knowledge of linguistic material;
 - c) the skills of imitation a conversation.

Семінар № 6

Тема: Планування та організація процесу навчання ІМ (1)

Мета: навчити студентів планувати роботу на уроці згідно сучасних вимог та вимог Програми навчання ІМ

Професійна спрямованість: Майбутні вчителі мають володіти вміннями складати різні види планів та організовувати процес навчання на уроці, беручи до уваги сучасні вимоги у плануванні.

План:

1. Вікові особливості учнів початкової, основної та старшої школи.
2. Особливості навчання іноземної мови у школах різного ступеню
3. Цілі та завдання планування.
4. Види планів (див. Додаток К).

5. Вимоги до уроку з ІМ (див. Додаток Л).
6. Характеристика основних компонентів уроку.

Опорні поняття: planning, calendar plan, unit plan, lesson plan, compulsory and optional components, warming up, phonetic drill, speech practice, evaluation.

Рекомендована література:

Основна:

1. Заброцький М. Основи вікової психології. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – С. 57-107.
2. Зимняя И.А, Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001. – С. 298-304.
3. Колкер Я.М. Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку.- М.: Академия, 2000. – С. 139-146.
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах; Підручник. – К.: Ленвіт, 3999. – С. 205–222.
5. Ніколаєва С.Ю. Сучасні технології навчання іноземного спілкування / С.Ю. Ніколаєва, Л.А. Гринюк та ін. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 69–76.
6. Пассов Е.И. и др. Мастерство и личность учителя: НА примере преподавания иностранного языка. – 2-е изд., испр. И доп. – М.: Флинта: Наука, 2001. – 240 с.
7. Про типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 – 2004/2005 навчальні роки // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – №9. – С.22
8. Рогова Г.В. Методика обучения иностранном языкам в США / Г.В. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. – М., 1990.
9. Роман С.В. Структура і зміст уроку іноземної мови у початковій школі // Іноземні мови. – 2004. - № 2. – С. 44-50.
10. Скороходова Н.Ю. Психология ведения урока. – СПб.: Изд-во «Речь», 2002. – 148 с.

Допоміжна:

1. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.
2. Allright D., Baily К.М. Focus on the Language Classroom. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1991. – 250 p.

Інформаційні ресурси:

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

<http://www.nadasisland.com/writing/>

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59782>

<http://www.distant.ioso.ru/library>

<http://www.macmillanenglish.com/methodology/authors/videos.htm>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Завдання для виконання

1. Охарактеризуйте календарний план, запропонований авторами одного з НМК.
2. Складіть тематичний план на одну з тем молодшої/основної школи.
3. Розробіть план уроку для учнів молодшої/основної школи.

Виконайте True or False Test

- 1) Planning is an indispensable part (condition) of the purposeful teaching activities of a teacher and learning activities of pupil (T / F)
- 2) Each plan should have more than one definite aims; (T / F)
- 3) Planning shouldn't be based on the school syllabus. (T / F)
- 4) A calendar plan presupposes planning a teaching process for an academic year. (T / F)
- 5) The teacher is given a ready-made calendar plan (T / F)

6) The unit plan enables the teacher to see the clear-act perspective and sequential line of work and helps to follow the succession in forming habits and skills (T / F)

7) A F.L. lesson is not aimed at conveying knowledge, but at forming language habits and skills(T / F)

8) Practical aim can be based both on vocabulary and grammar. (T / F)

9) Natural beginning of a lesson (warming up), Phonetic drill, Conversation drill, Home task and Evaluation are compulsory components of a lesson (T / F)

Семинар № 7

Тема: Планування та організація процесу навчання ІМ (2)

Мета: навчити студентів організовувати роботу на уроці згідно сучасних вимог та вимог Програми навчання ІМ

План

1. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови.
2. Інтенсивне навчання іноземної мови.
3. Контроль у навчанні іноземної мови.
4. Позакласна робота з іноземної мови.

Професійна спрямованість: Майбутні вчителі мають володіти вміннями реалізовувати на практиці тенденції сучасної методики навчання іноземних мов та відповідним чином організовувати процес навчання на уроці, беручи до уваги сучасні вимоги у плануванні.

Ключові слова: intensive learning, individualization, control, self study, self-access centers, one-to-one teaching, self-directed learning, home learning.

Рекомендована література:

Основна:

1. Ариян М.А. Повышение самостоятельности учебного труда школьников

- при обучении иностранным языкам // ИЯШ. – 1999. - №6. – С.17-22.
2. Вайсбурд М.Л., Кульмина Е.В. Роль индивидуальных особенностей учащихся при обучении иноязычному общению // ИЯШ. – 1999. № 1. – С. 5-11.
 3. Вопросы контроля обученности учащихся иностранному языку: Метод. Пособие / Под ред. А.А.Миролюбова. – Обнинск: Титул, 1999. – С. 21-24.
 4. Ігнатенко В. Д. Використання платформи Moodle у процесі навчання письмового перекладу майбутніх філологів / В. Д. Ігнатенко // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: Матеріали VII науково-методичної конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2014. – С. 56–58.
 5. Ігнатенко В.Д. Електронний кейс для навчання майбутніх перекладачів анотативного й реферативного видів перекладу / О. Б. Бігич, Д. А. Руснак, В. В. Стрілець, Т. І. Коробейнікова, О. В. Ярошенко, В. Д. Ігнатенко / заг. і наук. ред. О. Б. Бігич // Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності : кол. моногр. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – С. 117-132.
 6. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам: Теория и практика. – М. : Рус. яз., 1992. – 254 с.
 7. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: АРКТИ, 2002. – С. 124-142.
 8. Методика інтенсивного обучения иностранном языкам. Под ред. В.А. Бухбиндера и Г.А. Китайгородской. К.: «Вища школа», 1988. – С. 45-84.
 9. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах; Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – С. 205–222.
 10. Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах (концепція)0 // Іноземні мови. – 1996. №4. – С. 14-17.

11. Ніколаєва С.Ю. Сучасні технології навчання іноземного спілкування / С.Ю. Ніколаєва, Л.А. Гринюк та ін. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 69–76.
12. Парасіч Л.Л. Інтенсивне навчання англійської мови у середній школі за навчально-методичним комплексом English through Communication // Іноземні мови. – 2002. - №2. – С. 12-14.
13. Петрашук О.П. Види тестового контролю у навчанні іноземної мови в середніх навчальних закладах // Іноземні мови. – 1998. - №1. – С. 15-18.
14. Ружин Е.М., Колесник И.Г. и др. Внеклассная работа по иностранном языку в школе. – К.: Рад. Школа, 1985. – С. 5-8.

Додаткова література:

15. Ігнатенко В. Д. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання майбутніх перекладачів / В. Д. Ігнатенко // Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті: матеріали державної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і докторантів, м. Біла Церква, 19–20 травня 2016 р. – Біла Церква, 2016. – Ч. 2. – С. 65–66.
16. Локшина О. Контроль та оцінка успішності учнів у школах Західної Європи. – К.: КМБІУВ ім. Б.Гринченка, 2002. – 52 с.
17. Якушина Л.З. Связь урока и внеурочной работы по иностранном языку. – М.: Высшая школа, 1990. – 102 с.

Інформаційні ресурси:

- <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>
- <http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>
- <http://www.nadasisland.com/writing/>
- <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59782>

<http://www.distant.ioso.ru/library>

<http://www.macmillanenglish.com/methodology/authors/videos.htm>

Поточні контрольні запитання та завдання:

Завдання для виконання

1. Охарактеризуйте цілі індивідуалізації процесу навчання ІМ у ЗНЗ.
2. Опишіть структуру індивідуальності за К.К.Платоновим.
3. Розкрийте зміст кожного із видів індивідуалізації з прикладами вправ та рийомами реалізації.
4. Назвіть основні принципи активізації навчання ІМ у ЗНЗ.
5. Опишіть етапи реалізації інтенсивного навчання.
6. Види та форми контролю навчання ІМ.
7. Функції та об'єкти контролю.
8. Тестовий контроль.
9. Принципи та форми організації позакласної роботи з ІМ.
10. Підготуйте проектну роботу на одну із тем семінару із залученням літературних джерел, які не вказані у списку літератури, та детально представте обрану тему у вигляді доповіді у супроводі презентації PDF. Будьте готові презентувати Вашу роботу на семінарі.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Пояснювальна записка

Самостійна робота – невід’ємний компонент професійної підготовки майбутнього учителя в умовах освітніх реформаційних процесів, що передбачає роботу студентів в аудиторії та за її межами.

Мета самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур в ЗНЗ» полягає у розширенні та удосконаленні отриманих під час аудиторних занять знань у зв’язку з недостатньою кількістю аудиторних годин.

За місцем проведення ми розрізняємо самостійну роботу в аудиторії та самостійну роботу поза межами аудиторії.

Самостійна робота в аудиторії передбачає розвиток умінь:

- аналізувати відео-фрагменти уроків вчителів іноземних мов;
- аналізувати навчально-методичні комплекси та програми з іноземної мови для ЗНЗ;
- виконувати тестові завдання.

Самостійна робота поза межами аудиторії передбачає оволодіння студентами іншомовними технологіями при:

- виконанні пошукових завдань за допомогою інтернет-технологій;
- складанні вправ на основі вивчення вітчизняної та зарубіжної методичної літератури;
- виконанні проектної роботи;

Індивідуальна робота студентів в межах визначених модулів полягає у підготовці та демонстрації презентацій з використанням Power Point на семінарських заняттях, а також виступах на студентських науково-практичних конференціях з проблематикою, що виноситься на самостійне опрацювання.

За виконання самостійної та індивідуальної роботи студенти отримують від 0 до 10 балів за 100-бальною системою оцінювання навчальних досягнень з виучуваної дисципліни.

Самостійна робота з формування методичної професійної компетентності відбувається на основі зазначених літературних та інформаційних джерел.

Перелік питань для самостійної роботи

1. Проаналізуйте вимоги рекомендацій ради Європи з мовної освіти щодо рівнів A1, A2 та B1.
2. Порівняйте вимоги програми з іноземної мови для початкової та основної школи з характеристикою рівнів володіння іноземною мовою європейських рекомендацій A1, A2 та B1.
3. Проаналізуйте НМК для 2-4 класів з іноземної мови, які використовуються в Україні та:
 - визначте наскільки зміст НМК відповідає реалізації програмних вимог;
 - проаналізуйте програми з іноземної мови для початкової школи;
 - складіть таблицю мовних компетентностей, зазначивши їхні компоненти;
 - складіть таблицю мовленнєвих компетентностей, зазначивши їхні компоненти;
 - Проаналізуйте засоби формування соціокультурної компетентності в основній школі на основі програм з іноземної школи.
4. Запропонуйте нестандартні технології вивчення іноземної мови в початковій школі та засоби мотивації.
5. Розробіть наочність будь-якого типу для формування одного з компонентів комунікативної компетентності учнів початкової школи. Обґрунтуйте ефективність його використання.

6. Дайте характеристику рівню володіння іноземної мови основної школи В1 відповідно до вимог стандарту з іноземної мови і програми з іноземної мови.
7. Проаналізуйте НМК з іноземної мови для основної школи (5-9 клас) .
8. Проаналізуйте текстовий матеріал посібників з англійської мови для 6-7 класів на предмет їх соціокультурної забарвленості. Якого текстового матеріалу не вистачає?
9. Дайте характеристику технології активного вивчення іноземної мови НМК для шкіл нового типу.
10. Розробіть тести для контролю лексичних та граматичних навичок для основної школи.
13. Дайте характеристику рівню володіння іноземної мови випускників ВНЗ (В 1+) згідно з вимогами рекомендації ради Європи і програми з іноземної мови.
14. Ознайомтесь з програмою спецкурсів для різних профілей профільної школи на предмет їх достатності і доступності.
15. Проаналізуйте НМК з англійської мови для створення школи різних авторів, як вони сприяють формуванню всіх компонентів комунікативної компетентності?
16. Запропонуйте пошукові завдання з іноземної мови для розвитку пізнавальної активності учнів.
17. Запропонуйте види завдань старшокласникам для самостійної роботи з іноземної мови.

Індивідуальна проектна робота студентів

I. Make a project on the following problems:

1. New tendencies of developing communicative competence.
2. Characteristic traits of a typical English lesson.
3. The specific role of a foreign language teacher.
4. Work out a week of foreign languages in a secondary school.
6. Suggest the activities for the ABC holiday.
8. Develop the computer laboratory work on the topic “Holidays and Tradition in the UK”.
9. Develop the Quiz for the Intermediate pupils “How I Know Britain”.
10. Develop methodological questionaire.

ЗРАЗКИ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1

1. Enumerate the activities for the presentation of a new sound.
2. Define the aims of every stage for teaching vocabulary to young learners
3. Characterize the aims and tasks of teaching grammar to young learners.
4. Organize a poem-centered phonetic warm-up:

**Blue sea –
Green tree.
Brown land –
Yellow sand.
Rose red-
Grey head.
Snow white –
Black Night.**

2

1. Enumerate the activities for a successful phonetic warm up for young learners.
2. Define the way of conveying the warming of a new vowel.
3. Comment on the chief stages of grammatical competence formation.
4. Suggest a logical succession of activities for the grammatical competence formation on the topic “**The Present Indefinite Tense**”.

3

1. Give the comparative analysis of the phonetic systems of the mother tongue and the target language.
2. Characterize the exercises for receptive and reproductive practice in teaching young learners vocabulary.
3. Comment on the chief stages of the formation of grammatical competence at a junior school.
4. Suggest a lesson part for the formation of grammatical competence on the topic “**Past Simple**”.

Питання да заліку

1. Методика навчання ІМ і К як навчальна дисципліна, освітня технологія і наука. Зв'язок методики з іншими науками.
2. Цілі та зміст навчання ІМ і К у ЗНЗ.
3. Принципи та методи навчання ІМ і К.
4. Засоби навчання ІМ і К.
5. Загальна характеристика граматичної мовної компетентності (ГК).
6. Формування ГК. Визначення цілей ГК для початкової, основної та старшої школи.
7. Види граматики .
8. Види граматичних навичок.
9. Етапи формування ГК.
10. Труднощі формування ГК.
11. Засоби формування ГК та контроль рівня її сформованості.
12. Загальна характеристика лексичної компетентності (ЛК): визначення, компоненти.
13. Етапи формування ЛК.
14. Вправи і завдання для формування ЛК.
15. Засоби формування та контроль рівня сформованості ЛК.
16. Компетентність в А.
17. Складові компетентності в А.
18. Визначальні риси А.
19. Психофізіологічні механізми А.
20. Фактори, які зумовлюють успішність А.
21. Вимоги до текстів для навчання А.
22. Система вправ для навчання А.
23. Етапи роботи з аудіотекстом.

24. Способи контролю розуміння аудіотексту.
25. Фрагмент заняття з навчання А.
26. Загальна характеристика Г як виду мовленнєвої діяльності.
27. Психофізіологічні механізми Г.
28. Навчання діалогічного мовлення.
29. Психолінгвістичні особливості діалогічного мовлення.
30. Одиниця навчання діалогічного мовлення
31. Основні види діалогічних єдностей і функціональні типи діалогів.
32. Етапи навчання діалогічного мовлення.
33. Приклади вправ для навчання діалогічного мовлення
34. Навчання монологічного мовлення
35. Психолінгвістичні особливості монологічного мовлення
36. Типи монологічних висловлювань
37. Особливості навчання монологічного мовлення
38. Приклади вправ для навчання монологічного мовлення
39. Особливості вправ для формування компетентності в Г
40. Сучасні інтерактивні технології навчання для формування компетентності у Г
41. Суть Ч та його психофізіологічні механізми
42. Вимоги до текстів для читання
43. Труднощі навчання Ч іноземною мовою
44. Навчання техніки читання
45. Навчання Ч як виду мовленнєвої діяльності
46. Види читання
47. Етапи роботи з текстом для читання
48. Приклади вправ
49. Способи контролю розуміння прочитаного

50. П і писемне мовлення.
51. П як вид мовленнєвої діяльності.
52. Система вправ для формування компетентності у письмі.
53. Навчання техніки письма.
54. Етапи навчання писемного мовлення.
55. П як засіб навчання та контролю.
56. Вікові особливості учнів початкової, основної та старшої школи.
57. Особливості навчання іноземної мови у школах різного ступеню
58. Цілі та завдання планування.
59. Види планів.
60. Вимоги до уроку з ІМ.
61. Характеристика основних компонентів уроку.
62. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови.
63. Інтенсивне навчання іноземної мови.
64. Контроль у навчанні іноземної мови.
65. Позакласна робота з іноземної мови.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аудіювання	лексична одиниця
Вправи (рецептивні, репродуктивні, продуктивні)	лінгвосоціокультурна компетентність
говоріння	метод
граматична компетентність	методика
граматична навичка	методологія
граматична структура	мовленнєва діяльність
діалогічна єдність	мовна компетентність
довготривала пам'ять	навчально-методичний комплекс
Загальноєвропейські рекомендації	навчально-стратегічна компетентність
Зміст навчання	письмо
зразок мовлення	переклад / mediation
загальноосвітній навчальний заклад	понадфразова єдність
засоби навчання	принципи навчання
іншомовна комунікативна компетентність	рідна мова
індивідуалізація навчання	самостійна робота
іноземні мови і культура	технології навчання
компетентність	фонограма
комунікативний намір	фонетична компетентність
лексична компетентність	цілі навчання
лексична навичка	читання

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ариян М.А. Повышение самостоятельности учебного труда школьников при обучении иностранным языкам // ИЯШ. – 1999. – №6. – С.17-22.
2. Бігич О.Б. Способи контролю розуміння почутого / прочитаного англomовного повідомлення молодшими школярами / О.Б. Бігич // Іноземні мови. – 2001. – №2. – С. 42–44.
3. Бігич О.Б. Способи контролю розуміння почутого / прочитаного англomовного повідомлення молодшими школярами / О.Б. Бігич // Іноземні мови. – 2001. – №2. – С. 42–44.
4. Борщовецька В.Д. Зізнська А.П. Методичні рекомендації з дисципліни «Практична фонетика з англійської мови в умовах ЕСТS для студентів І курсу філологічних спеціальностей денної та заочної форм навчання/ В.Д Борщовецька. А.П.Зізнська. – Біла Церква, 2015. – 63 с.
5. Бухбиндер В.А. Основы методики преподавания иностранных языков / В.А. Бухбиндер. – К., 1986.
6. Вайсбурд М.Л. Обучение синтетическому чтению / М.Л. Вайсбурд. – М., 1967.
7. Вайсбурд М.Л., Кульмина Е.В. Роль индивидуальных особенностей учащихся при обучении иноязычному общению // ИЯШ. – 1999. № 1. – С. 5-11.
8. Вопросы контроля обученности учащихся иностранному языку: Метод. Пособие / Под ред. А.А.Миролубова. – Обнинск: Титул, 1999. – С. 21-24.
9. Гапонова С.В. Планування граматичного етапу уроку іноземної мови / С.В. Гапонова // Іноземні мови. – 1997. – №3. – С. 6–10.
10. Долина А. В. Методика вдосконалення фонетичної компетенції у майбутніх учителів англійської мови у самостійній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.02 “Теорія та

методика навчання : германські мови” / А. В. Долина. – К., 2012. – 22 с.

11. Жустеева Г.А. Использование графических опор в процес се обучения аудированию английской речи: Автореф. дис. ... канд.. пед. наук. – М., 1991. – 16 с.

12. Заброцький М. Основи вікової психології. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – С. 57-107.

13. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання. – К.: Вид-во Ленвіт, 2003. – 273 с.

14. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.

15. Зимняя И.А, Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001. – С. 298-304.

16. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке: Кн. Для учителя. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1985. – 160 с.

17. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.

18. Ігнатенко В. Д. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання майбутніх перекладачів / В. Д. Ігнатенко // Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті: матеріали державної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і докторантів, м. Біла Церква, 19–20 травня 2016 р. – Біла Церква, 2016. – Ч. 2. – С. 65–66.

19. Ігнатенко В. Д. Використання платформи Moodle у процесі навчання письмового перекладу майбутніх філологів / В. Д. Ігнатенко // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: Матеріали VII науково-методичної конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2014. – С. 56–58.

20. Ігнатенко В.Д. Електронний кейс для навчання майбутніх перекладачів анотативного й реферативного видів перекладу / О. Б. Бігич, Д. А. Руснак, В.

В. Стрілець, Т. І. Коробейнікова, О. В. Ярошенко, В. Д. Ігнатенко / заг. і наук. ред. О. Б. Бігич // Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності : кол. моногр. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – С. 117-132.

21. Іноземні мови навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1-4 класи. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>.

22. Іноземні мови навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 5-9 класи. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>, 07.06.2017.

23. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам: Теория и практика. – М. : Рус. яз., 1992. – 254 с.

24. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке / З.И. Клычникова. – М., 1983.

25. Колкер Я.М. Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку.- М.: Академия, 2000. – С. 139-146.

26. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: АРКТИ, 2002. – С. 124-142.

27. Кулиш Л.Ю. Психонингвистические аспекты восприятия устной иноязычной речи. – К.: Вища школа, 1982. – 23 с.

28. Литвин С.В., Скляренко Н.К. Навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи. «Бібліотечка журналу «Іноземні мови»», вип. 2/2001. – К.: Ленвіт, 2001. – 48 с.

29. Локшина О. Контроль та оцінка успішності учнів у школах Західної Європи. – К.: КМЫУВ ым. Б.Грынченка, 2002. – 52 с.

30. Мазунова Л.К. Письмо как способ и средство сохранения фенотипа «человек культурный». – М.: Наука, 2006. – 304 с.
31. Методика інтенсивного обучения иностранном языкам. Под ред. В.А. Бухбиндера и Г.А. Китайгородской. К.: «Вища школа», 1988. – С. 45-84.
32. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Підручник./колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2013. – с 220.
33. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій : [навч. – метод. посібник для студ. мовн. спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за ред. С.Ю.Ніколаєвої – К. : Ленвіт, 2011. – 344с.
34. Метьолкіна О.Б. Ігри для навчання аудіювання молодших школярів / О.Б. Метьолкіна // Іноземні мови. – 1997. – № 4. – С. 67–69.
35. Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах (концепція) // Іноземні мови. – 1996. №4. – С. 14-17.
36. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С.Ю. Ніколаєва та ін. – К.: Ленвіт, 2002.
37. Ніколаєва С.Ю. Сучасні технології навчання іноземного спілкування / С.Ю. Ніколаєва, Г.А. Гринюк та ін. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 36–52.
38. Панова Л.С. Обучение иностранному языку / Л.С. Панова. – К., 1985.
39. Парасіч Л.Л. Інтенсивне навчання англійської мови у середній школі за навчально-методичним комплексом English through Communication // Іноземні мови. – 2002. - №2. – С. 12-14.
40. Паршикова О.О., Мельничук Г.М., Савченко Л.П. Формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової загальноосвітньої школи на рівні А1.2.1. на основі нового навчально-

методичного комплексу «Німецька мова 3» / О.О. Паршиккова, Г.М. Мельничук, П.П. Савченко // Іноземні мови. – 2015. – №4. – С. 6–10.

41. Пассов Е.И. и др. Мастерство и личность учителя: на примере преподавания иностранного языка. – 2-е изд., испр. И доп. – М.: Флинта: Наука, 2001. – 240 с.

42. Петрашук О.П. Види тестового контролю у навчанні іноземної мови в середніх навчальних закладах // Іноземні мови. – 1998. - №1. – С. 15-18.

43. Подосиннікова Г.І., Мельник С.М. Розвиток навчальної автономії у старшокласників у процесі формування англomовної лексичної компетентності/ Г.І. Подосиннікова , С.М. Мельник // Іноземні мови. – 2016. – №1. – С. 9–14.

44. Про типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 – 2004/2005 навчальні роки // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – №9. – С.22

45. ПРОГРАМА для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова для 10-11 класів Академічний рівень. Джерело доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/1-eng-ak.pdf>.

46. Прокопчук М.М. Особливості етапі формування мовних компетентностей в учнів 5 класу (англійська мова після німецької) / М.М. Прокопчук // Іноземні мови. – 2014. – №2. – С. 15–20.

47. Професійно-методична підготовка студентів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія / Н.В. Зінукова, Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, Н.Р. Петранговська, О.Р. Світлична, І.І. Березенська, Н.П. Сіваєва, О.С. Гуманкова, Л.В. Барало, О.А. Зимовець, С.Б. Мор-котун, Ю.М. Жилиєва, А.М. Мормуль, І.Ф. Литньова, Є.М. Карпенко. – Д.: Вид-во ДУЕП, 2009. – 494 с.

48. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). – 2-е изд., доп. – М. : ИИО РАО, 2008. — 274 с.
49. Рогова Г.В. Методика обучения иностранному языку в США / Г.В. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. – М., 1990.
50. Роман С.В. Структура і зміст уроку іноземної мови у початковій школі // Іноземні мови. – 2004. - № 2. – С. 44-50.
51. Ружин Е.М., Колесник И.Г. и др. Внеклассная работа по иностранному языку в школе. – К.: Рад. Школа, 1985. – С. 5-8.
52. Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Рус. язык, 1981. – 248 с.
53. Скляренко Н.К. Навчання граматичних структур англійської мови в школі. Посібник для вчителів. – К. : Рад. школа, 1982. – 103 с.
54. Скляренко Н.К. Обучение речевой деятельности на английском языке / Н.К. Скляренко и др. – К., 1988.
55. Скляренко Н.К. Систематизація і повторення іншомовного граматичного матеріалу в основній і старшій школі // Іноземні мови. – 2005, №2. – С. 3-7.
56. Скороходова Н.Ю. Психология ведения урока. – СПб.: Изд-во «Речь», 2002. – 148 с.
57. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 239 с.
58. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1996. – С. 55–60.
59. Хельбиг Г. Грамматика в преподавании иностранных языков // Иностран. яз. в школе, 1976, №3. – С. 28-34.
60. Хуторской А. В. Дистанционное обучение и его технологии / А. В. Хуторской [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://>

www.computerra.ru/compunity/edujob/20277/

61. Черниш В.В. Європейський досвід підготовки вчителя іноземної мови // Бібліот. Журн. «Іноземні мови», Вип. 2/2008. – К. : Ленвіт, 2008. – 64 с.
62. Черноватый Л.Н. Психолінгвістическіе основи теорії педогогіческої граматики. – Харків: Основа, 1992. – 245 с.
63. Чувилина О.В. Методика обучення студентів неязыкового вуза самостійній роботі з матеріалами СМІ при використанні інтернет-технологій (англійський язык) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика обучення і виховання»/ О. В. Чувилина. – Н. Новгород, 2009. – 24 с.
64. Щукин А.Н. Лінгводидактический энциклопедический словарь: более 2000 слов / Анатолий Николаевич Щукин. – М.: Астрель : АСТ : Хранитель, 2007. – 746 с.
65. Якиманская И. С. Развивающее обучение / И. С. Якиманская. – М.: Педагогіка, 1979. – 186 с.
66. Якушина Л.З. Связь урока и внеурочной работы по иностранном языке. – М.: Высшая школа, 1990. – 102 с.
67. Allright D., Baily K.M. Focus on the Language Classroom. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1991. – 250 p.
68. Baker, A. Introducing English Pronunciation. A Teacher's Guide to "Tree or Three?" and "Ship or Sheep?". – CUP, 1992.
69. Baker, A. Ship or Sheep? An Intermediate pronunciation course. – CUP, 1991.
70. Grellet, F. Developing Reading Skills. – CUP, 1991.
71. Grenfell, M. Process reading in the communicative classroom // Language learning journal. – 1992. – №6. – P. 48–52.
72. Hagen, S. Sound Advice: A Basis for Listening. – Longman, 2000. – 183 с.
73. Head, K., Tayler, P., Reading in Teacher Development. – Heinemann, 1997.

74. Kirn, E. and Hartman, P. Interactors. A Reading Skills Book. – Copyright by Random House New York, 1985.
75. Klapper, J. Reading in foreign language: theoretical issues // Language learning journal. – 1992. – №5. – P. 27–30.
76. Kolomyets Valentina. Writing in the Classroom // Modern English Teacher. – OUP – 1996. – Vol. 5, №3. – P. 45–52.
77. Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://docs.moodle.org/>.
78. Rogova G.V. Methods of Teaching English. – М., 1983. – Ch.8.
79. Scott, W. Teaching English to Children. – Longman, 1991. – P. 21–32.
80. Stacy A. Hagen. Sound Advice. – Longman, 2000.
81. Stokes, J. Elementary Task Listening. – Cambridge University Press, 1992. – 43 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Common Reference Levels: global scale

Додаток Б. Загальноєвропейські рівні володіння мовою

Додаток В. Структура компетентності вчителя іноземної мови

Додаток Д. Класифікація вправ для навчання іноземної мови

Додаток Ж. Загальна система вправ

Додаток З. Зв'язок 4 видів мовленнєвої діяльності

Додаток К. Схема плану-конспекту уроку

Додаток Л. Структура уроку іноземної мови

Common Reference Levels: global scale

Proficient User	C2	Can understand with ease virtually everything heard or read. Can summarise information from different spoken and written sources, reconstructing arguments and accounts in a coherent presentation. Can express him/herself spontaneously, very fluently and precisely, differentiating finer shades of meaning even in more complex situations.
	C1	Can understand a wide range of demanding, longer texts, and recognise implicit meaning. Can express him/herself fluently and spontaneously without much obvious searching for expressions. Can use language flexibly and effectively for social, academic and professional purposes. Can produce clear, well-structured, detailed text on complex subjects, showing controlled use of organisational patterns, connectors and cohesive devices.
Independent User	B2	Can understand the main ideas of complex text on both concrete and abstract topics, including technical discussions in his/her field of specialisation. Can interact with a degree of fluency and spontaneity that makes regular interaction with native speakers quite possible without strain for either party. Can produce clear, detailed text on a wide range of subjects and explain a viewpoint on a topical issue giving the advantages and disadvantages of various options.
	B1	Can understand the main points of clear standard input on familiar matters regularly encountered in work, school, leisure, etc. Can deal with most situations likely to arise whilst travelling in an area where the language is spoken. Can produce simple connected text on topics which are familiar or of personal interest. Can describe experiences and events, dreams, hopes and ambitions and briefly give reasons and explanations for opinions and plans.
Basic User	A2	Can understand sentences and frequently used expressions related to areas of most immediate relevance (e.g. very basic personal and family information, shopping, local geography, employment). Can communicate in simple and routine tasks requiring a simple and direct exchange of information on familiar and routine matters. Can describe in simple terms aspects of his/her background, immediate environment and matters in areas of immediate need.
	A1	Can understand and use familiar everyday expressions and very basic phrases aimed at the satisfaction of needs of a concrete type. Can introduce him/herself and others and can ask and answer questions about personal details such as where he/she lives, people he/she knows and things he/she has. Can interact in a simple way provided the other person talks slowly and clearly and is prepared to help.

COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES

Загальноєвропейські рівні володіння мовою

COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES

Структура компетентності вчителя іноземної мови

Класифікація вправ для навчання іноземної мови

<i>Типи вправ</i>	<i>Некомунікативні (мовні)</i>	<i>Умовно-комунікативні (умовно-мовленнєві)</i>	<i>Комунікативні (мовленнєві)</i>
	<i>Види вправ</i>	<i>Види вправ</i>	<i>Види вправ</i>
Рецептивні	Сприйняття, впізнавання або розрізнення звуку, термінального тону, орфограми, графеми, лексичної одиниці, граматичної структури	Аудіювання або читання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази/речення або групи речень	Аудіювання або читання тексту з метою одержання інформації
Репродуктивні	Заучування напам'ять (лексичних одиниць, речень, текстів); повторення (звуків, лексичних одиниць, речень); заміна /вставка лексичних одиниць; зміна граматичної форми, переклад; звуження та розширення речень, об'єднання простих речень у складне; складання речень; переказ тексту (відомого слухачам)	Імітація зразка мовлення (ЗМ), підстановка у ЗМ, трансформація ЗМ, розширення ЗМ, завершення ЗМ, відповіді на запитання різних типів, переказ тексту (відомого слухачам, але від імені персонажа)	Переказ тексту (невідомого слухачам)
Продуктивні		Об'єднання ЗМ(одноструктурних і різноструктурних) у понадфразову єдність; об'єднання ЗМ у діалогічні єдності: запитання-відповідь; запитання-контрзапитання; повідомлення-запитання; спонукання-згода / відмова; спонукання-запитання і т. п.	Повідомлення якогось факту (фактів); опис (погоди, квартири, людини); розповідь (про якісь події, факти); доказ (якихось положень, фактів і т. п.); бесіда (між учнем /учнями і вчителем, між двома учнями; групова); написання записки, листа, плану, тез,анотації і т. п.

Загальна система вправ

Умовні позначення:

A1a - група вправ для формування слухових навичок аудіювання (фонематичного та інтонаційного слуху); *A1b* - група вправ для формування лексичних навичок аудіювання; *A1v* - група вправ для формування граматичних навичок аудіювання; *A2a* - група вправ, що готують учнів до аудіювання текстів; *A2b* - група вправ з аудіювання текстів;

G1a - група вправ для формування вимовних (артикуляційних та інтонаційних) навичок говоріння; *G1b* - група вправ для формування лексичних навичок говоріння; *G1v* - група вправ для формування граматичних навичок говоріння; *G2a* - група вправ для оволодіння діалогічними єдностями; *G2b* - група вправ для оволодіння мікродіалогами; *G2v* - група вправ для оволодіння різними типами діалогу; *G3a* - група вправ на з'єднання речень у понадфразову єдність; *G3b* - група вправ для оволодіння мікромонологами; *G3v* - група вправ для оволодіння різними типами монологу;

C1a - група вправ на впізнавання та розрізнення графем; *C1b* - група вправ на встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей; *C2a* - група вправ для формування лексичних навичок читання; *C2b* - група вправ для формування граматичних навичок читання; *C3a* - група вправ, що готують учнів до читання текстів; *C3b* - група вправ з навчання читання текстів;

P1a - група вправ для формування каліграфічних навичок письма; *P1b* - група вправ для формування орфографічних навичок письма; *P2a* - група вправ для формування лексичних навичок письма; *P2b* - група вправ для сформування граматичних навичок письма; *P3a* - група вправ для оволодіння писемним висловлюванням на рівні понадфразової єдності; *P3b* - група вправ для оволодіння писемним висловлюванням на рівні тексту.

Зв'язок 4 видів мовленнєвої діяльності

Схема плану-конспекту уроку

Дата	
<i>План-конспект уроку № ... в ... класі</i>	
Тема:	Підтема:
Цілі:	
Практична/ні	
Освітня/ні	
Розвиваюча/чі	
Виховна/ні	
Обладнання уроку:	
<i>Схематичний план уроку</i>	
Початок уроку	Час
I. Організація класу.....	2 хв.
II. Мовленнєва/фонетична зарядка.....	3 хв.
Основна частина уроку	
III-VI.....	35 хв.
Заклучна частина уроку	
VII. Повідомлення домашнього завдання	2 хв.
VIII. Підсумки уроку	3 хв.
<i>Хід уроку</i>	
Етап, прийом навчання	Зміст роботи

Структура уроку іноземної мови

Частина уроку	Компоненти уроку	Постійні компоненти	Змінні компоненти
Початок уроку	Організаційний момент	+	
	Мовленнєва/фонетична зарядка	+	
Основна частина уроку	Подача нового матеріалу		+
	Тренування у мовленні		+
	Практика у мовленні		+
	Систематизація вивченого		+
	Контроль навичок та вмінь: – поточний	+	
– тематичний, підсумковий		+	
Заключна частина уроку	Повідомлення домашнього завдання	+	
	Підсумки уроку	+	

**Основи методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх
навчальних закладах**

Навчально-методичний посібник

Борщовецька Валентина Дмитрівна

Ігнатенко Вікторія Дмитрівна

Редактор О.О. Грушко

Комп'ютерна верстка:

Здано до складання

Підписано до друку

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. . Тираж 100. Зам. . Ціна

Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ

09117, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01